१६ औं योजना
(२०८१/८२ - २०८५/८६)

सारांश पुस्तिका

सम्पादन : विष्णु प्रसाद गौतम

पन्ध्रौं योजना (२०७६/७७-२०८०/८१)को समिक्षा : **4**

दीर्घकालीन सोच, २१०० .... **6**

सोह्रौं योजना (२०८१/८२ — २०८५/८६) को सोच, उद्देश्य, रणनीति तथा रूपान्तरणका क्षेत्र **10**

सोच: “सुशासन, सामाजिक न्याय र समृद्धि” 10

उद्देश्य 10

समष्टिगत रणनीति 10

संरचनात्मक रूपान्तरणका प्रमुख क्षेत्र 11

सोहौं योजनाका परिमाणात्मक लक्ष्य 11

औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्य : 14

औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार क्षेत्रगत योगदानको लक्ष्य : 15

सिमान्त पुँजी उत्पादन र कुल लगानी अनुमान (आ.व. २०७९/८० को स्थिर मुल्यमा) 16

सार्वजनिक, निजि र सहकारी क्षेत्रबाट हुने लगानी (रु करोडमा) 16

उपभोग, बचत र पुँजी निर्माणको अवस्था र लक्ष्य : 17

विभिन्न क्षेत्रका सूचक र सोह्रौं योजनाका परिमाणात्मक लक्ष्यहरु 19

समष्टिगत आर्थिक आधारहरुको सबलीकरण र उच्च आर्थिक वृद्धि **30**

मुख्य सवाल र चुनौती 30

रुपान्तरणकारी रणनीति 30

प्रमुख कार्यक्रमहरु : 31

उत्पादन, उत्पादकत्व तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि **32**

मुख्य सवाल तथा चुनौति 32

Aayog Tayari

रुपान्तरणकारी रणनीति....32
प्रमुख कार्यक्रम....32
उत्पादनशील रोजगारी, मार्यादित श्रम र दिगो सामाजिक सुरक्षा....33
मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु....33
रुपान्तरणकारी रणनीति....34
प्रमुख कार्यक्रम....34
स्वस्थ, शिक्षित र सीपयुक्त मानव पुँजी निर्माण....35
मुख्य सवाल तथा चुनौती....35
रुपान्तरणकारी रणनीति....35
प्रमुख कार्यक्रम....36
गुणस्तरीय भौतिक पूर्वाधार विकास एवं सघन अन्तर-आबद्धता....38
मुख्य सवाल तथा चुनौती :....38
रुपान्तरणकारी रणनीति....39
प्रमुख कार्यक्रम....39
योजनाबद्ध, दिगो र उत्थानशील शहरीकरण तथा वस्ती विकास....40
मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु....40
रुपान्तरणकारी रणनीति....41
प्रमुख कार्यक्रम....41
लैंगिक समानता, सामाजिक न्याय तथा समावेशी समाज....41
मुख्य सवाल तथा चुनौती....41
रुपान्तरणकारी रणनीति....42
प्रमुख कार्यक्रम....42
प्रादेशिक तथा स्थानीय अर्थतन्त्रको सुदृढिकरण र सन्तुलन विकास....43
मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु....43
रुपान्तरणकारी रणनीति....43
प्रमुख कार्यक्रम....44

Aayog Tayari

गरिबी तथा ससमानता न्यूनीकरण र समतामूलक समाज निर्माण 44
मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु 44
रुपान्तरणकारी रणनीति 44
प्रमुख कार्यक्रम 45
प्रभावकारी सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन तथा पुँजीगत खर्च क्षमता अभिवृद्धि 45
मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु 45
रुपान्तरणकारी रणनीति 45
प्रमुख कार्यक्रम 46
शासकीय सुधार तथा सुशासन प्रवर्द्धन 46
मुख्य सवाल तथा चुनौती 46
रुपान्तरणकारी रणनीति 47
प्रमुख कार्यक्रम 47
जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन र हरित अर्थतन्त्र 48
मुख्य सवाल तथा चुनौतिहरु : 48
रुपान्तरणकारी रणनीति 48
प्रमुख कार्यक्रम 49
अतिकम विकसित मुलुकबाट सहज स्तरोन्नति तथा दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयन 49
मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु : 50
रुपान्तरणकारी रणनीति 50
प्रमुख कार्यक्रमहरु : 50
थप अध्ययन सामग्रीहरु : 51

Aayog Tayari

पन्ध्रौं योजना (२०७६/७७-२०८०/८१) को समिक्षा :

दीर्घकालीन सोंच २१०० अन्तर्गत पहिलो पाँच वर्ष समृद्धिको आधार सिर्जना गर्ने लक्ष्यका साथ कार्यान्वयनमा ल्याइएको पन्ध्रौं योजनाको नतिजा **मिश्रित रहेको** छ। मूलतः चौधौं योजनाले तयार गरेको उच्च आर्थिक वृद्धिको आधार, सङ्घीयता कार्यान्वयनको शुरूवात, राजनीतिक स्थिरता, लामो समयदेखि कायम रहेको विद्युत लोड-सेडिङको अन्त्य तथा अक्सर भइरहने बन्द हड्तालको अन्त्यको पृष्ठभूमिमा पन्ध्रौं योजना अवधिमा औसत ९.६ प्रतिशतको उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने लक्ष्य लिइएको थियो। पन्ध्रौं योजनाको पहिलो वर्षमा नै **कोभिड-१९** महामारीले देशको आर्थिक-सामाजिक अवस्थामा गम्भीर असर पारेका कारण **मुलुकको अर्थतन्त्र खुम्चिन पुग्यो**। सङ्क्रमण नियन्त्रणका लागि गरिएको बन्दाबन्दी र सामाजिक दूरी कायम गर्नुपर्ने व्यवस्थाले अर्थतन्त्रका सबै क्षेत्रको उत्पादन तथा रोजगारी प्रभावित भई आर्थिक गतिविधि उल्लेख्यरूपमा घट्न पुग्यो, आपूर्ति श्रृङ्खता अवरुद्ध भयो र मुलुकको समग्र विकास प्रयास र उपलब्धिमा अपूरणीय क्षति पुग्यो। यसले गर्दा आ.व.२०७६/७७ मा आर्थिक वृद्धि २.४ प्रतिशतले त्रणात्मक रहन गयो। कोभिड-१९ महामारीको असरस्वरूप आर्थिक वर्ष २०७६/७७ मारु. २ खर्ब ८९ अर्ब र आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा रु. ३ खर्ब ३३ अर्ब बराबर कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा क्षति पुगेको, करिव ४ प्रतिशत विन्दुले गरिबी बढेको र सोअनुसार थप १२ लाख जनसङ्ख्या गरिबीको रेखामुनि पर्न गएको अनुमान गरिएको थियो। अनौपचारिक क्षेत्र र वैदेशिक रोजगारीमा सङ्कुचन आएको थियो।

'कोभिड-१९ सङ्क्रमणका कारण योजनाले तय गरेका लगानीका अल्पकालीन प्राथमिकताहरू फेरिए। महामारी नियन्त्रणका लागि स्वास्थ्य पूर्वाधारमा उल्लेखनीय लगानी बढाउँदा स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको क्षमता वृद्धि हुन सक्यो। तर कोभिड-१९ कै कारण पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरू रोकिए, जलविद्युत उत्पादन तथा प्रसारण आयोजनाहरूको निर्माण रोकिन पुग्यो, शिक्षा क्षेत्रको सेवा प्रभावित भयो, जसले गर्दा यी क्षेत्रमा उल्लेख्य सङ्ख्यामा रोजगारी गुम्न पुग्यो। अर्कोतर्फ कोभिड-१९ ले सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रमा एउटा महत्त्वपूर्ण अवसर सिर्जना गऱ्यो। इन्टरनेट सुविधामा विस्तार भई सरकारी, निजी सबै प्रकारका कारोबारमा पूर्ण वा आंशिक रूपमा विद्युतीय माध्यमको प्रयोग वृद्धि हुन पुग्यो। बन्दाबन्दीका कारण काठमाडौं उपत्यका लगायत शहरी क्षेत्रमा धुलो र ध्वनि प्रदूषणमा न्यूनता आउनुका साथै यातायात क्षेत्रबाट हरित ग्यास उत्सर्जनमा कमी आएको थियो।

पन्ध्रौं योजना अवधिमा नै **रुस-युक्रेन बीचको द्वन्द्व**का कारण अन्तर्राष्ट्रिय आपूर्ति प्रणालीमा अवरोध आउँदा वस्तु अभाव र पेट्रोलियम पदार्थ लगायतका आयातित वस्तुको मूल्य वृद्धि जस्ता असर देखापरे। मुलुकभित्र आन्तरिक राजनीतिक स्थिरता पनि अपेक्षाअनुसार कायम हुन सकेन। त्यसैगरी, वि.सं.२०८०

कार्तिकमा गएको भूकम्पले पश्चिम नेपालको जाजरकोट र रुकुम पश्चिम लगायतका जिल्लामा जनधनको क्षति पुर्यायो।

समग्रमा, पन्ध्रौं योजनाले तय गरेका नीति, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन अपेक्षित रूपमा अघि बढ्न सकेनन्। योजना अवधिमा ९.६ प्रतिशतको औसत आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्ने लक्ष्य लिइएकोमा केवल २.६ प्रतिशतको औसत वृद्धि हासिल भएको छ। आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा आर्थिक वृद्धि ३.५ प्रतिशत र प्रतिव्यक्ति आय १४५६ अमेरिकी डलर रहेको प्रारम्भिक अनुमान छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान क्रमशः घट्दै गए पनि उत्पादनमूलक उद्योगको योगदान बढ्न सकेको छैन। पन्ध्रौं योजनाको अन्त्यसम्ममा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि, वन तथा मत्स्यपालन र उत्पादनमूलक उद्योगको योगदान क्रमशः २२.३ प्रतिशत र ६.५ प्रतिशत हुने अनुमान गरिएकोमा उक्त योगदान क्रमशः २४.१ प्रतिशत र ४.९ प्रतिशत रहेको छ भने कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको योगदान क्रमशः २४.६ प्रतिशत, १२.५ प्रतिशत र ६२.९ प्रतिशत रहने प्रारम्भिक अनुमान छ। कृल गार्हस्थ्य उपभोगमा भएको वृद्धिका कारण राष्ट्रिय बचत पनि लक्ष्य भन्दा न्यून रहने देखिएको छ। त्यसैगरी, कुल गार्हस्थ्य उत्पादन र कुल स्थिर पुँजी लगानी बीचको अनुपात योजनाको अन्त्यसम्ममा ४१.६ प्रतिशत पुन्याउने लक्ष्य लिइएकोमा आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा सो अनुपात २४.५ प्रतिशत मात्र रहेको छ।

सार्वजनिक वित्ततर्फ सरकारको **आम्दानी तथा खर्चको प्रगति लक्ष्य भन्दा न्यून रहेको** छ। यस अवधिमा पुँजीगत खर्च अपेक्षित रूपमा बढ्न सकेको छैन। पन्ध्रौं योजनाको अन्त्यसम्ममा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा कुल सरकारी खर्च तथा राजस्व क्रमशः ४३.३ प्रतिशत र ३० प्रतिशत पुग्ने अनुमान रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा उक्त अनुपात क्रमशः २६.७ प्रतिशत र १७.९ प्रतिशत रहेको छ।

पन्ध्रौं योजनाको शुरू अवधिमा मुद्रास्फीति अपेक्षित रूपमा न्यून रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा वार्षिक औसत मुद्रास्फीति ७.७ प्रतिशत रहन पुग्यो। योजना अवधिमा व्यापार घाटा उच्च हुनुका साथै चालु खाता समेत उच्च दबावमा रहन पुग्यो। वस्तु र सेवाको निर्यात र आयातको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात पन्ध्रौं योजनाको अन्त्यसम्ममा क्रमशः १५ प्रतिशत र ४९ प्रतिशत रहने लक्ष्य रहेकोमा यो अनुपात क्रमशः ७.० प्रतिशत र ३४.७ प्रतिशत कायम भएको छ। मुलुकभित्र लगानीको माग पूरा गर्न वैदेशिक लगानीलाई एउटा आधारका रूपमा अगाडि बढाउन खोजिएको भए तापनि पन्ध्रौं योजना अवधिमा सोअनुरूप वैदेशिक लगानी आउन सकेन।

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल वैदेशिक लगानीको अनुपात ३ प्रतिशत हुने लक्ष्य रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा सो अनुपात ०.२ प्रतिशत मात्र रहेको थियो। यसरी **अर्थतन्त्रको कमजोर उत्पादन क्षमता, बढ्दो उपभोगको प्रवृत्ति, चालु खाता घाटा, विदेशी मुद्राको सञ्चितिमा दवाब जस्ता कारणहरूले अर्थतन्त्रको बाहा क्षेत्र व्यवस्थापनमा चुनौती थपिएको**मा योजनाको अन्तिम वर्ष २०८०/८१ मा आइपुग्दा जलविद्युत उत्पादन, पर्यटक आगमन, विप्रेषण आप्रवाह तथा विदेशी विनिमय सञ्चिति वृद्धि हुँदै गएको छ।

Aayog Tayari

दीर्घकालीन सोच, २१००

दीर्घकालीन सोचः

"समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली"
समुन्नत, स्वाधीन र समाजवाद उन्मुख अर्थतन्त्रसहितको समान अवसर प्राप्त, स्वस्थ, शिक्षित, मर्यादित र उच्च जीवनस्तर भएका सुखी नागरिक वसोवास गर्ने मुलुक ।

दीर्घकालीन राष्ट्रिय लक्ष्यः

१. समृद्धि	२. सुख
१.१ सर्वसुलभ आधुनिक पूर्वाधार एवम् सघन अन्तर- आबद्धता १.२ मानव पुँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग १.३ उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व १.४ उच्च र समतामूलक राष्ट्रिय आय	२.१ परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन २.२ सुरक्षित, सभ्य र न्यायपूर्ण समाज २.३ स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण २.४ सुशासन २.५ सबल लोकतन्त्र २.६ राष्ट्रिय एकता, सुरक्षा र सम्मान

दीर्घकालीन सोचका प्रमुख परिमाणात्मक लक्ष्य र पछिल्लो प्रगति अवस्था तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

क्र.स.	राष्ट्रिय लक्ष्य, गन्तब्य र सूचक	एकाइ	आ.व. ०७५/७६ को स्थिति	आ.व. २०७९/८० को प्रगति	आ.व. २१००/०१ को लक्ष्य
१.	आर्थिक वृद्धिदर	प्रतिशत	६.८	३.५	१०.५
२.	प्रतिव्यक्ति राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१०४७	१४५६	१२१००
३.	गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या (निरपेक्ष गरिबी)	प्रतिशत	१८.७	२०.३	०
४.	सम्पत्तिमा आधारित जिनी गुणक	गुणक	०.३१०	०.२४०	०.२५०
५.	श्रमशक्ति सहभागिता दर (१५ बर्ष माथि)	प्रतिशत	३८.५	३८.५	७२

Aayog Tayari

६.	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३६.५	३६.५	७०
७.	विद्युत उत्पादन (जडित क्षमता)	मेगावाट	१२५०	२८७७	४०,०००
८.	३० मिनेटसम्मको दुरीमा यातायात पहुँच भएको परिवार	प्रतिशत	८२	८५	९९
९.	राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक लोकमार्ग	कि.मी.	७,८९०	१४,७५५	३६०००
१०.	इन्टरनेटमा पहुँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	६५.९	६९.२	१००
११.	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	बर्ष	६९.७	७०.५	८०
१२.	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख जीवित जन्ममा)	जना	२३९	१५१	२०
१३.	पाँच बर्ष मुनिको बाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	जना	३९	३३	८
१४.	साक्षरता दर (५ बर्ष माथि)	प्रतिशत	६५.९	७६.३	९९
१५.	उच्च शिक्षामा कुल भर्नादर	प्रतिशत	१२	३२	४०
१६.	उच्च मध्यमस्तरको खानेपानी सुविधा पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	२१	२५.८	९५
१७.	आधारभूत सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध जनसंख्या	प्रतिशत	१७	३२	१००
१८.	लैंगिक विकास सूचकांक	सूचकांक	०.८९७	०.८८५	०.९९
१९.	मानव विकास सूचकांक	सूचकांक	०.५७९	०.६०१	०.७६०

१.४ विकास प्रयासमा देखिएका मूलभूत सवाल तथा चुनौतीहरू

हालसम्मको योजनाबद्ध विकास प्रयासबाट प्रापत उपलब्धिको अवस्था तथा पन्ध्रौं योजनाको प्रगति समीक्षा समेतका आधारमा विकास प्रयासमा देखिएका मूलभूत सवाल तथा चुनौतीहरूलाई देहायबमोजिम पहिचान गरिएको छः

१. निरन्तरको न्यून आर्थिक वृद्धि, अर्थतन्त्रमा संरचनागत समस्या, उत्पादनमूलक उद्योग क्षेत्रको सङ्कुचन र द्वितीय क्षेत्रको घट्दो योगदान; प्राथमिक र ड्वितीय क्षेत्रको दरिलो आधार बिनाको तृतीय क्षेत्रको विस्तार,

२. न्यून उत्पादन तथा उत्पादकत्व, बढ्दो उत्पादन लागत तथा कमजोर प्रतिस्पर्धी क्षमता; कृषि प्रतिको बढ्दो विकर्षण र आधारभूत खाद्य पदार्थमा समेत परनिर्भरता,
३. उपभोगमुखी आयात तथा न्यून निर्यात क्षमता र उच्च व्यापार घाटा,
४. आन्तरिक रोजगारीका सीमित अवसरका कारण वैदेशिक रोजगारीका लागि युवा जनशक्ति पलायन,
५. सामाजिक सुरक्षाका छरिएका कार्यक्रम, बढ्दो दायित्व, कमजोर व्यवस्थापन र न्यून सुरक्षा अनुभूति,
६. उत्पादन प्रणालीसँग नजोडिएको शिक्षा प्रणाली; उच्च शिक्षामा गुणस्तर तथा समयनिष्ठताको समस्याः कमजोर मानव स्रोत व्यवस्थापन,
७. आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा समेत आम नागरिकको न्यून पहुँच भएको कमजोर सार्वजनिक स्वास्थ्य प्रणाली,
८. पूर्वाधारहरूको आवश्यकता र आपूर्ति बीचको बेमेल, दिगो पूर्वाधार विकासका आयामहरूको कमजोर व्यवस्थापन एवम् निर्मित भौतिक पूर्वाधारको न्यून गुणस्तर,
९. भरपर्दो एवम् सुरक्षित र धान्न सकिने आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोगमा न्यूनता र बढ्दो सुरक्षा चुनौती,
१०. शहरी पूर्वाधार तथा सेवा सुविधाको माग र आपूर्ति बीचमा फराकिलो खाडल एवम् अव्यवस्थित शहरीकरण, प्रभावकारी हुन नसकेको एकीकृत बस्ती विकास तथा स्थानान्तरण कार्यक्रम,
११. महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक र सीमान्तकृत समुदायमा हिंसाको स्वरूप परिवर्तन, आर्थिक-सामाजिक-सांस्कृतिक विभेद र परम्परागत सोचको निरन्तरता,
१२. समावेशीकरण सम्बन्धित नीति, अभ्यास र नतिजा बीचको खाडल,
१३. कमजोर तहगत अन्तरसम्बन्ध, सबल सङ्घीय शासन प्रणाली मार्फत समावेशी, समन्यायिक एवम् सन्तुलित प्रादेशिक विकास हासिल गर्ने दिशामा न्यून प्रगति,
१४. सार्वजनिक खर्चको आवश्यकता र स्रोत परिचालन क्षमता वीचको खाडल; आयातमा आधारित राजस्वको ठूलो हिस्सा; अनिश्चयपूर्ण सार्वजनिक वित्त प्रणालीसँगै वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयनमा चुनौती,
१५. न्यून पुँजीगत विनियोजन तथा न्यून खर्च क्षमता; पूर्वाधारजन्य परियोजना निर्माणको अनियन्त्रित लागत तथा विलम्ब; लागतको तुलनामा न्यून प्रतिफल,
१६. सीमित व्यक्ति र उद्यमीबीच वित्तीय स्रोतसाधनको परिचालन; परिचालित वित्तीय स्रोतसाधनबाट उत्पादन र रोजगारी सिर्जनामा अपेक्षित योगदान पुग्न नसकेको,
१७. बजार प्रतिस्पर्धाको कमजोर अवस्था; अनौपचारिक कारोबार र राजस्व एवम् पुँजी चुहावटमा बृद्धि; तरलता, मूल्य र आपूर्तिमा अस्वभाविक उतार-चढाव;
१८. सार्वजनिक सेवा प्रवाहको गुणस्तर र सुरक्षा व्यवस्थाप्रति नागरिकको गुनासो; भ्रष्टाचार नियन्त्रण, सामाजिक न्यायको प्रत्याभूति र शीघ्र न्याय निरूपण गर्ने चुनौती,

Aayog Tayari

१९. वातावरणमाथि उच्च दवाव; जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनीकरण एवम् उत्थानशील विकास र हरित अर्थतन्त्र अवलम्बन गर्ने चुनौती,

२०. विकासशील मुलुकमा स्तरोन्नतिबाट सिर्जना हुने उपलब्धिसँगै आइपर्ने चुनौतीको व्यवस्थापन; दिगो विकास लक्ष्यका लागि आवश्यक स्रोत व्यवस्थापन तथा प्रभावकारी कार्यान्वयन ।

Aayog Tayari

सोह्रौं योजना (२०८१/८२ – २०८५/८६) को सोच, उद्देश्य, रणनीति तथा रूपान्तरणका क्षेत्र

सोचः "सुशासन, सामाजिक न्याय र समृद्धि"

दीर्घकालीन सोच २१०० ले तय गरेका समृद्धि र सुखका मुलभूत तत्वहरूलाई आत्मसात गर्दै सोह्रौं योजनाले "सुशासन, सामाजिक न्याय र समृद्धि"को सोच राखेको छ। सुशासन मार्फत नै सामाजिक न्याय र समृद्धि हासिल गर्न सकिन्छ। सामाजिक न्यायसहितको समृद्धिमा समाजवादी विशेषता अन्तर्निहित रहेको हुन्छ। सामाजिक न्याय स्थापित गर्दै हासिल भएको समृद्धि दिगो, समावेशी, समुन्नत एवम् अनुभूतियोग्य हुनेछ ।

उद्देश्य

आम नागरिकले आफ्नो जीवनमा अनुभूत गर्न सक्ने विकास र सुशासन हासिल गर्नु सोह्रौं योजनाको मूल उद्देश्य हो। यसका लागि योजनाले तय गरेको सोचबमोजिम क्षेत्रगत रूपमा योजनाको प्रमुख उद्देश्यहरू देहायबमोजिम रहेका छन्ः

१. राजनीतिक, प्रशासनिक, न्यायिक, निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रमा **सुशासन** कायम गर्न,
२. स्वास्थ्य, शिक्षा, रोजगारी, आवास, सुरक्षा तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा **सामाजिक न्याय** स्थापित गर्नु,
३. मानवीय जीवन र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा **समृद्धि** हासिल गर्न ।

समष्टिगत रणनीति

अर्थतन्त्रको संरचनागत रूपान्तरण मार्फत द्रुत विकास, सुशासन, सामाजिक न्याय र समृद्धि हासिल गर्नु नै सोह्रौं योजनाले अवलम्बन गर्ने मुख्य रणनीति हो। यस क्रममा संरचनागत रूपान्तरणका 'लागि पहिचान गरिएका क्षेत्रमा अवलम्बन गरिने समष्टिगत रणनीति निम्नानुसार रहेका छन्ः

१. विकासका सबै क्षेत्र तथा आयाममा देखिएका संरचनागत अवरोधहरूको पहिचान, सम्बोधन र निराकरण गर्दै उत्पादन, उत्पादकत्व तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
२. संघ, प्रदेश र स्थानीय तीनै तह तथा सरकारी, निजी, सहकारी र गैरसरकारी क्षेत्र एवम् विकास साझेदार वीचको अन्तरसम्बन्ध र कार्यात्मक क्षमतालाई मजवुत तुल्याउँदै दिगो विकास योजना कार्यान्वयन गर्ने।
३. विकासका सबै क्षेत्र तथा आयाममा लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण, आधुनिक प्रविधिको प्रयोग, वातावरण संरक्षण र विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई आन्तरिकीकरण गर्ने ।

४. अध्ययन, अनुसन्धान तथा तथ्य र प्रमाणमा आधारित नीति निर्माण एवम् विकासका कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने ।

संरचनात्मक रूपान्तरणका प्रमुख क्षेत्र

१. समष्टिगत आर्थिक आधारहरूको सबलीकरण र उच्च आर्थिक वृद्धि
२. उत्पादन, उत्पादकत्व तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि
३. उत्पादनशील रोजगारी, मर्यादित श्रम र दिगो सामाजिक सुरक्षा
४. स्वस्थ, शिक्षित र सीपयुक्त मानव पुँजी निर्माण
५. गुणस्तरीय भौतिक पूर्वाधार विकास एवम् सघन अन्तर-आवद्धता
६. योजनाबद्ध, दिगो र उत्थानशील शहरीकरण तथा बस्ती विकास
७. लैङ्गिक समानता, सामाजिक न्याय तथा समावेशी समाज
८. प्रादेशिक तथा स्थानीय अर्थतन्त्रको सुदृढीकरण र सन्तुलित विकास
९. गरिवी तथा असमानता न्यूनीकरण र समतामूलक समाज निर्माण
१०. प्रभावकारी वित्त व्यवस्थापन तथा पुँजीगत खर्च क्षमता अभिवृद्धि
११. शासकीय सुधार तथा सुशासन प्रवर्द्धन
१२. जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन र हरित अर्थतन्त्र
१३. अतिकम विकसित मुलुकबाट सहज स्तरोन्नति तथा दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयन ।

सोहौं योजनाका परिमाणात्मक लक्ष्य

सुशासनका राष्ट्रिय लक्ष्य

क्र.स.	सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को स्थिति	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
१.	विधिको शासन सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५२	०.८०
२.	विश्वव्यापी प्रतिस्पर्धी सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	५२	६५
३.	भ्रष्टाचार न्यूनीकरण अनुभूति सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	३५	४३
४.	विद्युतीय सरकार विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५१२	०.६००
५.	निर्वाचनमा मतदाताको सहभागिता	प्रतिशत	६२	८५
६.	अदालतमा दर्ता भएका मुद्धाको फछ्यौंट	प्रतिशत	६४	७५

७.	कुल विनियोजनमा खर्चको अनुपात	प्रतिशत	८०	९०
८.	बेरुजू (GDP को अनुपातमा)	प्रतिशत	१०.९	५
९.	राष्ट्रिय परिचयपत्र नम्बर प्राप्त गरेका नेपाली नागरिक	प्रतिशत	६३.४	९०
१०.	पाँच बर्षमुनिका बालबालिकाको जन्म दर्ता	प्रतिशत	७४	१००

सामाजिक न्यायका राष्ट्रिय लक्ष्य

क्र.स.	सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को स्थिति	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
१.	असमानता समायोजित मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.४२४	०.६००
२.	उपभोगमा आधारित जिनी गुणक	गुणक	०.३००	०.२८०
३.	सम्पत्तिमा आधारित जिनी गुणक	गुणक	०.२४	०.२२
४.	उच्च खाद्य असुरक्षाको स्थितिमा तहेका परिवार	प्रतिशत	१.३	१
५.	आधारभूत सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध जनसंख्या	प्रतिशत	३२	६०
६.	लैंगिक विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.८८५	०.९६७
७.	लैंगिक असमानता सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.४९५	०.२२५
८.	रोजगारीमा महिला र पुरुषको सहभागिता	अनुपात	१:१.७	१:१.२
९.	बाध्यकारी श्रमको दर (१५ बर्ष वा सो भन्दा माथि)	प्रति हजार	१.२	०
१०.	महिलाको नाममा घर वा जग्गा वा घरजग्गा दर्ता गरेका परिवार	प्रतिशत	२३.८	३५

Aayog Tayari

समृद्धिका राष्ट्रिय लक्ष्य :

क्र.स.	सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को स्थिति	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
१.	आर्थिक वृद्धिदर (आधारभूत मुल्यमा)	प्रतिशत	३.५	७.३
२.	प्रतिव्यक्ति आय	अमेरिकी डलर	१४५६	२३५१
३.	गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या (निरपेक्ष गरिबी)	प्रतिशत	२०.३	१२
४.	उपभोक्ता मुद्रास्फीति	प्रतिशत	७.७	५
५.	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.६०१	०.६५०
६.	मानव सम्पत्ति सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	७६.३	७८
७.	आर्थिक तथा वातावरणीय जोखिम सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	२९.७	२४
८.	साक्षरता दर (५ बर्ष भन्दा माथि)	प्रतिशत	७६.२	८५.०
९.	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	बर्ष	७१.३	७३.०
१०.	३० मिनेटको दुरीमा स्वास्थ्य संस्थामा पहुँच भएको परिवार	प्रतिशत	७७	९०
११.	उच्च मध्यमस्तरको खानेपानीमा पहुँच भएको परिवार	प्रतिशत	२५.८	४५
१२.	बेरोजगारी दर	प्रतिशत	११.४	५
१३.	श्रम उत्पादकत्व	रु. हजारमा	२४५	२७५
१४.	कृषि वस्तुको औसत उत्पादकत्व (प्रमुख बालि)	मे.ट. प्रति हेक्टर	३.३	३.७
१५.	बैंक तथा वित्तीय संस्था पहुँच पुगेको परिवार	प्रतिशत	६३	८५
१६.	सडक घनत्व	कि.मी. प्रति व.कि.मी.	०.६३	०.७७

Aayog Tayari

१७.	विद्युत उत्पादन (जलविद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा जडित क्षमता)	मेगावाट	२९६२	११७६९
१८.	प्रतिव्यक्ति विद्युत उपभोग	किलोवाट घण्टा	३८०	७००
१९.	विद्युतमा पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	९६.७	१००
२०.	इन्टरनेटमा पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	६९.२	९०

औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्य :

मुख्य क्षेत्र	औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार	वृद्धिदर (०७९/८०)	योगदान (०८०/८१)	लक्ष्य ०८५/८६
प्राथमिक	समग्र प्राथमिक क्षेत्र	२.७	३.०	४.३
	कृषि,वन र मत्स्यपालन	२.८	३.०	४.१
	खानी तथा उत्खनन	१.०	२.३	११.६
द्वित्तीय	समग्र द्वित्तीय क्षेत्र	१.४	१.२	१२.४
	उत्पादनमूलक उद्योग	-२.०	-१.६	९.९
	विद्युत,ग्यास,वाष्प वातानुकुलित आपूर्ति सेवा	१९.९	१७.४	१९.७
	पानी आपूर्ति, ढल फोहोर व्यवस्थापन तथा पुन उत्पादनका क्रियाकलाप	३.२	२.८	८.०
	निर्माण	-१.१	-२.१	११.४
तृतीय (सेवा)	समग्र सेवा क्षेत्र	२.४	४.५	७.२
	थोक तथा खुद्रा व्यापार, गाडी तथा मोटरसाइकल मर्मत सेवा	-३.०	०.२	७.८
	यातायात तथा भण्डारण	१.४	११.९	७.२
	आवास तथा भोजन सेवा	१८.०	२१.८	११.२
	सूचना तथा संचार	४.२	४.९	११.२
	वित्तीय तथा बिमाका क्रियाकलापहरु	७.३	७.८	७.८
	घरजग्गा कारोबारको सेवा	२.२	३.०	७.३
	पेशागत वैज्ञानिक तथा प्राविधिक सेवाहरु	३.९	४.१	५.९

Aayog Tayari

	प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलाप	५.०	४.०	१०.०
	सार्वजनिक प्रशासन, रक्षा र अत्यावश्यक शान्ति सुरक्षा	५.७	४.५	५.५
	शिक्षा	३.९	२.७	५.३
	मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	६.६	५.५	६.२
	अन्य सेवाका क्रियाकलाप	५.१	४.२	५.५
कुल ग्राहस्थ उत्पादन आधारभूत मुल्यमा		२.३	३.५	७.३

माथि उल्लेखित आर्थिक वृद्धिदर हाँसिल गर्न सकेमा २०८५/८६ मा नेपालको GDP

- ८० खर्ब १९ अर्ब ७६ करोड (२०७९/८० को मुल्यमा)
- १०३ खर्ब ७ अर्ब ३२ करोड (प्रचलित मुल्यमा

औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार क्षेत्रगत योगदानको लक्ष्य :

मुख्य क्षेत्र	औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार	योगदान (०७९/८०)	योगदान (०८०/८१)	लक्ष्य ०८५/८६
प्राथमिक	समग्र प्राथमिक क्षेत्र	२४.४	२४.६	२१.४
	कृषि,वन र मत्स्यपालन	२३.९	२४.१	२१.०
	खानी तथा उत्खनन	०.५	०.५	०.५
द्वित्तीय	समग्र द्वित्तीय क्षेत्र	१३.१	१२.५	१५.२
	उत्पादनमूलक उद्योग	५.२	४.९	५.४
	विद्युत,ग्यास,वाष्प वातानुकुलित आपूर्ति सेवा	१.६	१.८	३.१
	पानी आपूर्ति, ढल फोहोर व्यवस्थापन तथा पुन उत्पादनका क्रियाकलाप	०.५	०.४	०.५
	निर्माण	५.९	५.४	६.२
तृतीय (सेवा)	समग्र सेवा क्षेत्र	६२.५	६२.९	६३.४
	थोक तथा खुद्रा व्यापार, गाडी तथा मोटरसाइकल मर्मत सेवा	१४.१	१३.८	१४.०

Aayog Tayari

	यातायात तथा भण्डारण	६.७	७.३	८.१
	आवास तथा भोजन सेवा	२.०	२.४	३.३
	सूचना तथा संचार	२.०	१.९	२.१
	वित्तीय तथा बिमाका क्रियाकलापहरु	७.०	६.८	६.९
	घरजग्गा कारोबारको सेवा	८.२	८.३	७.३
	पेशागत वैज्ञानिक तथा प्राविधिक सेवाहरु	१.०	१.०	०.९
	प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलाप	०.७	०.७	०.८
	सार्वजनिक प्रशासन, रक्षा र अत्यावश्यक शान्ति सुरक्षा	१०.०	९.६	९.७
	शिक्षा	८.३	८.५	७.८
	मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	१.९	१.९	१.८
	अन्य सेवाका क्रियाकलाप	०.६	०.६	०.५

सिमान्त पुँजी उत्पादन र कुल लगानी अनुमान (आ.व. २०७९/८० को स्थिर मुल्यमा)

क्षेत्र	अनुमानित सिमान्त पुँजी उत्पादन अनुपात	योजना अवधिको जम्मा लगानी रु करोडमा
प्राथमिक क्षेत्र	२.९९	७३६६१
द्वित्तीय क्षेत्र	६.८०	२६९३१९
तृतीय (सेवा) क्षेत्र	४.५०	६०५२८६
सबै क्षेत्र	४.७७	९४८२६६

सार्वजनिक, निजि र सहकारी क्षेत्रबाट हुने लगानी (रु करोडमा)

लगानीका क्षेत्र	सार्वजनिक		निजि		सहकारी		जम्मा	
	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
प्राथमिक	२०२४१	२६.९	५१०१६	६७.८	३९८८	५.३	७५२४५	१००

Aayog Tayari

द्वितीय क्षेत्र	११९३९१	४१.९	१६०४२३	५६.३	५१२९	१.८	२८४९४३	१००
तृतीय (सेवा) क्षेत्र	१४९३७२	२५.४	४२४००४	७२.१	१४७०२	२.५	५८८०७८	१००
सबै क्षेत्र	२८६३७६	३०.२	६३७२३५	६७.२	२४६५५	२.६	९४८२६६	१००

उपभोग, बचत र पुँजी निर्माणको अवस्था र लक्ष्य :

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८०/८१ को अनुमान	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
कुल ग्राहस्थ उत्पादनको अनुपातमा अन्तिम उपभोग खर्च	प्रतिशत	९२.६	९२.४	९१.५
कुल ग्राहस्थ बचत (GDP को तुलनामा)	प्रतिशत	७.४	७.६	८.२
कुल राष्ट्रिय बचत	प्रतिशत	३३.८	३६.२	३९.०
कुल स्थिर पुंजी निर्माण	प्रतिशत	२५.१	२४.५	२८.६
कुल स्थिर पुंजी निर्माणमा सरकारी क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३५.५	३५.७	३०.२
कुल स्थिर पुंजी निर्माणमा निजि क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	६४.५	६४.३	६९.८
GDP को अनुपातमा संघीय राजश्व परिचालन	प्रतिशत	१८.९	२१.१	२३.५
GDP को अनुपातमा संघीय खर्च	प्रतिशत	२३.७	२६.८	२९.१
GDP को तुलनामा तिर्न बाँकी सार्वजनिक ऋण	प्रतिशत	४३.०	४०.३	३९.०
GDP को तुलनामा संघीय वित्त हस्तान्तरण	प्रतिशत	६.९	९.३	८.०
मौद्रिक र वित्तीय क्षेत्रका प्रभाव सूचकहरु				
उपभोक्ता मुद्रास्फीति	प्रतिशत	७.७	६.०	५.०

Aayog Tayari

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८०/८१ को अनुमान	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
विस्तृत मुद्रा प्रदाय वृद्धिदर	प्रतिशत	११.४	१३.०	१३.०
बैंक तथा वित्तीय संस्थामा पहुँच पुगेको परिवार	प्रतिशत	६३	६५	८०
बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजि क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह वृद्धिदर	प्रतिशत	३.८	११.५	१४.०
बाह्य क्षेत्र				
GDP को अनुपातमा व्यापार घाटा	प्रतिशत	२७.७	२५.८	२२.५
GDP को अनुपातमा निर्यात	प्रतिशत	७.०	७.९	८.५
GDP को अनुपातमा आयात	प्रतिशत	३४.७	३३.७	३१.०
चालु खाता सन्तुलन (रु अरबमा)	रु अर्ब	-७२	+१५०	+१७०
शोधनान्तर स्थिति	रु अर्ब	२९०	३००	२००
विदेशी विनिमय सन्चिती पप्रयाप्तता	महिना	१०	११	७
अनौपचारिक अर्थतन्त्र				
कुल आर्थिक प्रतिष्ठान मध्ये आधिकारिक निकायमा दर्ता भएका प्रतिष्ठान	प्रतिशत	४९.५	६०	८५
कुल आर्थिक प्रतिष्ठान मध्ये कारोबार लेखा राख्ने प्रतिष्ठान	प्रतिशत	५२.०	५८.०	८८
स्थायी लेखा नम्बर प्राप्त गर्ने करदाता	हजार	५५५४	५८००	८००००
रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	६२.२	५५.०	४०.०

Aayog Tayari

विभिन्न क्षेत्रका सूचक र सोह्रौं योजनाका परिमाणात्मक लक्ष्यहरु

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति			
GDP मा वस्तु तथा सेवा आयातको अनुपात	प्रतिशत	३४.७	३१
GDP मा वस्तु तथा सेवाको निर्यातको अनुपात	प्रतिशत	७.०	८.५
आन्तरिक व्यापारको ट्रेड मार्जिन	प्रतिशत	११.६	१०
निर्यात आयात अनुपात	प्रतिशत	१:१०.३	१:८.५
संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन			
बार्षिक पर्यटन आगमन	संख्या लाखमा	८.२	२५
पर्यटकको औसत बसाई अवधि	दिन	१३.१	१५
प्रति पर्यटक प्रतिदिन औसत खर्च	अमेरिकी डलर	४०.५	८५
कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा पर्यटन क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	२.०	७.०
ब्रामण तथा पर्यटन प्रतिस्पर्धी सुचाकंक	सूचकांक	३.३	४
द्विपक्षीय हवाई सम्झौता भएका मुलुक	संख्या	४०	४८
श्रम तथा रोजगारी			
रोजगारीको संख्या	हजार	९३१	१५००
श्रम उत्पादकत्व	रु. हजार	२४५	४००
रोजगरीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३६.५	५०
श्रमशक्ति सहभागिता दर (१५ बर्ष माथि)	प्रतिशत	३८.५	५०
श्रम अडीट गर्ने प्रतिष्ठानको संख्या (बार्षिक)	हजार	३.४	३०

Aayog Tayari

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
वैदेशिक रोजगारीमा जाने सिपयुक्त जनसंख्या	प्रतिशत	७३.७३	८०
सामाजिक सुरक्षा योजनामा समावेश हुने प्रतिष्ठान तथा रोजगारदाताको संख्या	हजारमा	१८	६०
सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्ध लाभग्राहीको संख्या	हजारमा	६५०	२५००
सुचिकृत बेरोजगारमध्ये रोजगार सहायता कार्यक्रमबाट रोजगारी पाउने व्यक्ति (बार्षिक)	हजारमा	९१.६	२००
श्रम सम्झौता भएका गन्तव्य मुलुक	संख्या	३२	६०
पुनः एकीकरण कार्यक्रमबाट लाभान्वित हुने व्यक्तिको संख्या (बार्षिक)	हजारमा	-	१००
बेरोजगारी दर	प्रतिशत	११.४	५
स्वस्थ, शिक्षित र सीपयुक्त मानव पुँजी निर्माण			
मातृ मृतुदर (प्रति लाख जीवित जन्ममा)	जना	१५१	८५
नवजात शिशु मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	जना	२१	१३
५ बर्ष मुनिका बालबालिकाको मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	जना	३३	२२
५ बर्ष मुनिका बालबालिकाको पुड्कोपनको अवस्था	प्रतिशत	२५.०	१७
सडक दुर्घटनाका कारण ज्यान गुमाउने व्यक्तिको संख्या (प्रति १ लाख जनसंख्यामा)	जना	९.५	५.०
पूर्ण खोप पाउने बालबालिका	प्रतिशत	८०	९०
स्वास्थ्यकर्मी उत्पादन (प्रति हजार जनसंख्यामा)	जना	१.९४	४.६४
स्वास्थ्य बिमामा आवद्ध जनसंख्या	प्रतिशत	२१	७०

Aayog Tayari

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम नवीकरण दर	प्रतिशत	६९	९०
३० मिनेटको दुरीमा स्वास्थ्य संक्स्था भएका घरधुरी	प्रतिशत	७७	८६
५ बर्ष मुनिका बच्चाहरु मध्ये जन्मदर्ता गरिएका बालबालिका	प्रतिशत	७४	१००
शिक्षा तथा सिप विकास			
प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षाको अनुभव सहित कक्षा १ मा भर्ना हुने बालबालिका	प्रतिशत	७६.९	१००
आधारभूत तहमा १-८ मा पुरा गर्ने दर	प्रतिशत	७७.१	१००
माध्यमिक तहको कक्षा १२ मम्म पुग्ने दर	प्रतिशत	३५.६	५५.०
उच्च शिक्षाको प्राविधिक विषयमा विषयमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीको हिस्सा	प्रतिशत	२०.७	३०
उच्च शिक्षामा कुल भर्ना दर	प्रतिशत	१७.७७	२५
५ बर्ष र सो भन्दा माथिको साक्षरता दर	प्रतिशत	७६.२	९५
शिक्षण सिकाइमा इन्टरनेटको पहुँच भएका शैक्षिक संस्था	प्रतिशत	३५.५	१००
विज्ञान र प्रविधि			
अनुसन्धान तथा प्रविधि विकासमा कुल ग्राहस्थ उत्पादनको अनुपातमा राष्ट्रिय लगानी	प्रतिशत	०.३५	१
राष्ट्रिय/अन्तराष्ट्रिय पेटेन्ट दर्ता	संख्या	८६	५००
नास्टका अनुसन्धान केन्द्रहरु विस्तार	संख्या	०	२५०
स्वंसेवी कार्यमा सहभागी युवा स्काउट	संख्या	२५०	७००
स्वरोजगार उद्यम / व्यवसाय संचालन गर्ने युवा	संख्या	१०४	१०००
सबै प्रदेशमा अन्तराष्ट्रिय सुविधा सम्पन्न रंगशाला निर्माण	संख्या	१	७

Aayog Tayari

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
अन्तराष्ट्रियस्तरको सुविधा सम्पन्न क्रिकेट रंगशाला	संख्या	०	७
यातायात क्षेत्र			
राष्ट्रिय राजमार्ग (दुई लेनसम्म कालोपत्रे)	कि.मी.	७६७५	१३६७५
राष्ट्रिय राजमार्ग (दुई लेन माथि कालोपत्रे, द्रुतमार्ग समेत)	किमी	२३०	१०८०
सुरुङ्ग मार्ग निर्माण	किमी	६.९१८	१६.६५४
सडक पुल निर्माण	संख्या	३२१७	५०१७
रेल ट्र्याकवेड निर्माण	किमी	५९	२०९
रेलवे पुल निर्माण (बर्दिबास-निजगढ खण्ड)	संख्या	१०	१६
संचालित कार्गो रेलमार्ग	कि.मी.	१०	१७
संचालित यात्रुबाहक रेलमार्ग	कि.मी.	५२	६९
उर्जा क्षेत्र			
विद्युत उत्पादन (जडित क्षमता)	मेगावाट	२८७७	११७६९
विद्युत पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	९६.७	१००
प्रतिव्यक्ति विद्युत खपत	किलोवाट घण्टा	३८०	७००
विद्युत चुहावट	प्रतिशत	१३.४६	१०.८०
प्रसारण लाइन (६६ के.भी. तथा सो भन्दामाथि)	सर्किट किमी	५७४२	९३५६
वितरण लाइन (३३ के.भी)	कि.मी.	७२३७	११६८२
रोजगारी सिर्जना	संख्या	९६	४००
कुल जडित क्षमतामा नवीकरणीय उर्जाको अनुपात	प्रतिशत	४.६९	१०
रोयल्टी संकलन	अर्ब	२७	६१
विद्युत निर्यात	मेगावाट आवर	४५०	५५००

Aayog Tayari

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
विद्युत निर्यात मार्फत वैदेशिक मुद्रा आर्जन	अर्ब	९	४१
समग्र व्यापार घाटा कम गर्न उर्जा क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	०.९	४
नविकरणीय उर्जा तथा उर्जा दक्षता			
लघु तथा साना जलविद्युत आयोजनाबाट विधुत उत्पादन	मे.वा.	३८.८४	४८.८४
सौर्य तथा वायु उर्जाबाट विद्युत उत्पादन	मे.वा.	४५.९०	९५.००
घरायसी बायोग्यास प्लान्ट	संख्या हजारमा	४४९.३५१	५००.००
सुधारिएको चुलो जडान	संख्या हजारमा	१४४.९८	६४५.००
सिचाई क्षेत्र			
सतह सिँचाईबाट सिंचित	हेक्टर	१०२२७३५	११२२७३५
भूमिगत सिंचाईबाट सिंचित क्षेत्रफल	हेक्टर	५३०६५४	६४३१५४
लिफ्ट र जलाशय सिचाईबाट सिंचित क्षेत्रफल	हेक्टर	२११९	२७११९
बर्षभरि सिंचाई सुविधा पुगेको कुल सिंचित क्षेत्र	प्रतिशत	२५	५०
जल तथा मौसम			
जल तथा मौसम पूर्वानुमान अवधि	दिन	३	७
बाढी पूर्वसूचना प्रणालीमा पहूँच भएको क्षेत्र	वर्ग कि.मी.	२७५००	४५०००
प्रभावमा आधारित मौसम पूर्वानुमान सेवामा पहुँच भएका स्थानीय तह	संख्या	८	२०
मासिक तथा त्रैमासिक जलवायु पूर्वानुमान सेवा	संख्या	०	१२
संचार तथा सूचना प्रविधि			

Aayog Tayari

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
भू-उपग्रह स्थापना	संख्या	०	१
टेलिफोन पहुँच विस्तार	प्रतिशत	९४	१००
अप्टिकल फाइबर विस्तार	किमी	१५०००	२५०००
फोर जी/एल.टि.ई. सेवा प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	६६	१००
फिक्स्ड ब्रोडव्याण्ड सेवा विस्तार	प्रतिशत	३८	६०
मोबाइल ब्रोडब्याण्ड सेवा विस्तार	प्रतिशत	९३	१००
5G सेवाको पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	०	५०
सरकारी डाटा सेन्टर	संख्या	१	७
रेडियोको पहुँच	प्रतिशत	९२	१००
टेलिभिजनको पहुँच	प्रतिशत	७२	१००
एक्सप्रेस मेल सर्भिस सेवा विस्तार	जिल्ला	४४	७७
एक्सप्रेस मेल सर्भिस सेवा विस्तार भएका मुलुक	संख्या	३९	७५
एकीकृत सरकारी कार्यालय व्यवस्थापन प्रणाली लागु भएका सरकारी कार्यालय	संख्या	२८	६००
सुरक्षण मुद्रण प्रेस स्थापना	संख्या	-	१
सूचना प्रविधिबाट भएको रोजगारी सिर्जना	संख्या (हजार)	-	२५०
कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा सूचना प्रविधि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	-	५
डिजिटल साक्षरता	प्रतिशत	-	५०
विद्युतीय सरकार विकास सूचक	सूचकांक	०.५१	०.६५
ग्लोबल साइबर सुरक्षा सूचकांक	सूचकांक	४४.९९	६०
डिजिटल प्लेटफर्ममा आवद्ध सूचना प्रविधि प्रणाली	संख्या	-	१००
पूर्वाधार विकास			
रणनीतिक शहरी सडक निर्माण तथा विस्तार	किमी	३१०२	५६००

Aayog Tayari

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
व्यवस्थित योजनाबद्ध वस्ती विकास	हेक्टर	२९६	१०३००
रणनीतिक महत्वका बसपार्क निर्माण	संख्या	३	१४
लक्षित वर्ग तथा विपदबाट विस्थापितका लागि आवास निर्माण	संख्या	३५५३	५०,०००
राष्ट्रिय भवन संहिता कार्यान्वयन भएका नगरपालिका	संख्या	-	२९३
सरकारी कार्यालय भवन प्रवालिकरण तथा नयाँ निर्माण	संख्या	२०९	५००
स्मार्ट शहर निर्माण	संख्या	-	१३
आधुनिक एकीकृत फोहोरमैला व्यवस्थापन केन्द्र था स्यानिटरी ल्याण्डफिल्ड साइट निर्माण	संख्या	१	१७
वैकल्पिक सहायक राजमार्ग तथा रणनीतिक सडक कालोपत्रे	कि.मी.	४,६९६	६२००
सडकको आवधिक मर्मत सम्भार	कि.मी.	४,६९३	६७००
बार्हैमहिना संचालन योग्य प्रादेशिक तथा स्थानीय सडक संजाल	कि.मी.	२३,१०००	४०,६००
झोलुंगे पुल निर्माण	संख्या	१०,५०८	१४,०००
सडक पुल निर्माण	संख्या	६८५	१२००
सडक पुगेको गापा/नपा केन्द्र	संख्या	७३२	७५३
पक्कि सडक पुगेको गापा/नपा केन्द्र	संख्या	५३२	७५३
सडक सुरक्षा लागु भएको ग्रामिण सडक	कि.मी.	-	१७५०
विभिन्न पूर्वाधार कार्यक्रमबाट थप रोजगारी सिर्जना	श्रम दिन (लाख)	-	१७५
आधारभूत सरसफाई सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	९५.५	९९
सुरक्षित रुपमा व्यवस्थित सरसफाई सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	६१	६५

Aayog Tayari

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
प्रशोधन सहितको ढल / मानव मल मुत्र जन्य फोहोर व्यवस्थापन	प्रतिशत	२.३४	३०
लैगिक विकास समानता, सामाजिक न्याय तथा समावेशी समाज			
लैंगिक विकास सूचकांक	सूचकांक	०.८८५	०.९६७
लैंगिक सशक्तीकरण मापन सूचकांक	सूचकांक	०.४६	०.५९
सामाजिक सशक्तीकरण सूचकांक	सूचकांक	०.५८	०.६५
जीवनकालमा शारीरिक वा मानसिक वा यौन हिँसा पिडित महिला	प्रतिशत	२३.४	२०.०
महिला प्रतिनिधित्व संघीय संसद प्रदेश सभा स्थानीय तह	प्रतिशत	 ३३.६ ३४.५ ४०.९	 ४० ४० ४५
सार्वजनिक सेवामा महिला प्रतिनिधित्व	प्रतिशत	२९.५	३५
घर वा जग्गा वा घरजग्गामा स्वामित्व पुगेको महिला	प्रतिशत	२३.८	३५
श्रम शक्तिमा महिलाको श्रम सहभागिता दर	प्रतिशत	२६.३	३५
सार्वजनिक सेवाका नीति निर्माण पदमा महिलाको सहभागिता	प्रतिशत	१३.७	२०
सबै तहका सरकारमा लैंगिक उत्तरदायी बजेटको अनुपात	प्रतिशत	४०	५०
सामाजिक सुरक्षामा आबद्ध ज्येष्ठ नागरिक	प्रतिशत	९०	१००
ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्र तथा मिलन केन्द्र	संख्या	२२५	७५३
मानव बेचबिखन पिडित प्रभावितहरुका लागि पुनर्स्थापना केन्द्र संचालन भएका जिल्ला	संख्या	१०	१५

Aayog Tayari

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
महिनावारीको समयमा आवश्यक सामग्रीको उपलब्धता र स्वच्छतासहितको शौचालयको व्यवस्था भएका विद्यालय	प्रतिशत	-	८०
पछिल्लो १२ महिनामा महिनावारीको कारणबाट विद्यालय र कार्यस्थलमा अनुपस्थित भएका महिला	प्रतिशत	९.४	४
गरिबी तथा असमानता न्यूनीकरण र समतामुलक समाज निर्माण			
गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	२०.३	१२
मानव विकास सूचकांक	सूचकांक	०.६०१	०.६५०
लैंगिक विकास सूचकांक	सूचकांक	०.८८५	०.९६७
उपभोगमा आधारित जिनी गुणक	सूचकांक	०.३०	०.२८
माथिल्लो १० प्रतिशत र तल्लो ४० प्रतिशत जनसंख्याको अनुपात (पाल्मा अनुपात)	सूचकांक	१.३	१.२
प्रभावकारी सार्वजनिक वित्त व्यस्थापन तथा पुँजीगत खर्च क्षमता अभिवृद्धि			
बार्षिक राजश्व वृद्धिदर	प्रतिशत	-१०.२	१२.४
कुल ग्राहस्थ उत्पादनको अनुपातमा संघीय राजश्व परिचालन	प्रतिशत	१८.९	२३.५
सरकारी कराच अनुपात (चालु:पुँजीगत:वित्तीय व्यवस्था)	प्रतिशत	७१:१६:१३	५५:२९:१६
बार्षिक कुल विनियोजन रकम र खर्चको अनुपात	प्रतिशत	७९.७	९०
चालु खर्च	प्रतिशत	८५	९०
पुँजीगत खर्च		६१.४	९०
वित्तीय व्यवस्था		८२.६	९०
कुल खर्चमा बार्षिक बेरुजूको अनुपात	प्रतिशत	२.४	१.५
शासकीय सुधार तथा सुशासन प्रवर्द्धन			

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
विधिको शासन सूचकांक	सूचकांक	०.५२	०.६०
सरकारको प्रभावकारिता	सूचकांक	-०.८७	-०.३०
भ्रष्टाचार नियन्त्रण (-२.५ देखि +२.५)	सूचकांक	-०.५३	०.४०
भ्रष्टाचार न्यूनीकरण अनुभूति	सूचकांक	३५	४३
आवाज र उत्तरदायित्व	सूचकांक	०.४२	०.६८
राजनीतिक स्थायित्व/हिंसाको अवस्थिति	सूचकांक	-०.२४	०.३०
नियमनको गुणस्तर	सूचकांक	-०.६२	०.५
राजनीतिक सशक्तीकरण	सूचकांक	०.७४	०.८०
सामाजिक सशक्तीकरण	सूचकांक	०.५४	०.६५
दर्ता भएका लैंगिक हिंसा लगायतका अपराधका घटना र अनुसन्धानको अनुपात	प्रतिशत	७५	१००
खुला सरकार	सूचकांक	०.५६	०.६३
निर्वाचनमा मतदाताको सहभागिता	प्रतिशत	६२	७०
निर्वाचनमा बदर मत	प्रतिशत	६.१	१.०
लेखापरीक्षण गरी बार्षिक आयव्ययको विवरण पेश गर्ने राजनीतिक दल	प्रतिशत	७६.५	१००
हेलो सरकारमा प्राप्त उजुरी फछ्र्यौट	प्रतिशत	४३.२९	९०
व्यवस्थापन परिक्षण (स्वः मुल्यांकन सहित)	संख्या	७४०	७५३
स्थानीय तहको शासकीय क्षमताको स्व-मुल्यांकन गर्ने स्थानीय तह	संख्या	७३९	७५३
सिमा अवलोकन पोस्ट	संख्या	२५२	४००
कुल मुद्धाको फैसला (बार्षिक)	प्रतिशत	६४.४	७५
अदालतको फैसला कार्यान्वयन	प्रतिशत	४७	९५
जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन र हरित अर्थतन्त्र			
कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा वन क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	३	५

Aayog Tayari

सूचक	एकाइ	आ.व. २०७९/८० को अवस्था	आ.व. २०८५/८६ को लक्ष्य
जलवायु उत्तरदायी बजेट	प्रतिशत	६	२०
वनजंगल घनत्व (प्रतिहेक्टर रुखहरुको औसत)	संख्या	४३०	६४५
दिगो व्यवस्थापन भएको वनको क्षेत्रफल	हजार हेक्टर	९०	४००
वैकल्पिक उर्जा (सरी,वायु,बायोमास) प्रवर्द्धन गरी उत्सर्जन कटौती (कार्बनडाइअक्साइड बराबर)	टन	२१००	१५०००
स्थानीय अनुकुलन कार्ययोजना तयारी तथा कार्यान्वयन भएका स्थानीय तह	संख्या	२६३	७५३
वातावरणीय सेवा (कार्वन र अन्य) बापत भुक्तानी	रु करोड	०	१०
हरित ऋणपत्र निष्कासन	रु करोडमा	०	१०,०००
अतिकम विकसित मुलुकबाट सहज स्तरोन्नति तथा दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयन			
प्रतिव्यक्ति राष्ट्रिय आय (राष्ट्रसंघका अनुसार)	अमेरिकी डलर	१०२७	२२००
मानव सम्पत्ति सूचकांक	सूचकांक	७४.९	७८.६
आर्थिक तथा वातावरणीय जोखिम सूचकांक	सूचकांक	२४.७	२२.४
गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	२०.३	१२
मातृ मृत्युदर ((प्रतिलाख जीवित जन्ममा)	संख्या	१५१	१००
माध्यमिक शिक्षा (कक्षा ९-१२) को कुल भर्नादर	प्रतिशत	८३.४	९५
लैंगिक असमानता सूचकांक	सूचकांक	०.४५२	०.०५
आधारभूत खानेपानीमा पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	९४.९	९९.०
प्रतिव्यक्ति विद्युत उपभोग	किलोवाट घण्टा	३८०	७००
सुरक्षित आवासमा बसोबास गर्ने परिवार	प्रतिशत	५४	८०

Aayog Tayari

समष्टिगत आर्थिक आधारहरुको सबलीकरण र उच्च आर्थिक वृद्धि

मुख्य सवाल र चुनौती

१. उच्च र दिगो आर्थिक वृद्धि
२. अर्थतन्त्रको संरचनागत समस्याको सम्बोधन
३. उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि
४. उपभोग, बचत तथा पुँजी निर्माण
५. उद्योग क्षेत्रको प्रवर्द्धन
६. सहकारी क्षेत्रको व्यवस्थापन
७. निजि क्षेत्र तथा गैर सरकारी क्षेत्रको सबलीकरण
८. सार्वजनीक स्रोत साधनको परिचालन र वित्त व्यवस्थापन
९. राजश्वको संरचनात्मक रुपान्तरण
१०. पुँजीगत खर्च क्षमता अभिवृद्धि
११. अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन
१२. मुद्रास्फीति नियन्त्र
१३. मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्व
१४. बाह्य क्षेत्रको सबलीकरण
१५. अनौपचारिक तथा अलेखांकित अर्थतन्त्र
१६. सार्वजनिक संस्थान

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. अर्थतन्त्रको प्रमुख क्षेत्रको सुदृढिकरण गर्ने
२. उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्ने
३. उपभोग, बचत तथा पुँजी निर्माण गर्ने
४. सहकारी क्षेत्रको सुदृढिकरण गर्ने
५. उत्पादन र रोजगारी सिर्जना लक्षित मौद्रिक तथा वित्तीय स्रोत परिचालन गर्ने
६. स्वदेशी तथा विदेशी पुँजी र प्रविधिको उपयोग गर्ने
७. उत्पादनमुलक उद्योगको विकास र संरक्षण गर्ने

Aayog Tayari

८. स्वच्छ, प्रतिष्पर्धी एवं पारदर्शी आपूर्ति प्रणाली विकास गर्ने
९. राजश्व प्रणालीको सुदृढिकरण गर्ने
१०. सार्वजनिक क्षेत्रको पुँजीगत लगानीको उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने
११. सार्वजनिक ऋणको विवेकशिल उपयोग गर्ने
१२. निर्यात प्रवर्द्धन र आयात व्यवस्थापनमा प्राथमिकता दिने
१३. शोधनान्तर व्यवस्थापन गर्ने
१४. अनौपचारिक तथा अलेखान्कित अर्थतन्त्रको औपचारिकिकरण गर्ने
१५. प्रभावकारी अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन गर्ने
१६. निजि था गैर सरकारी क्षेत्र सुदृढिकरण गर्ने
१७. सार्वजनिक संस्थानको कार्यकुशलता अभिवृद्धि गर्ने

प्रमुख कार्यक्रमहरु :

१. पूर्वाधार विकास र लगानी अभिवृद्धि कार्यक्रम
२. नवप्रवर्तन र उद्यमशीलटा विकास कार्यक्रम
३. प्रतिस्पर्धी बजार तथा आपूर्ति व्यवस्थाको सुदृढिकरण कार्यक्रम
४. राजश्व प्रणालीको सुदृढिकरण कार्यक्रम
५. मिनिमय प्रणाली सुदृढिकरण कार्यक्रम
६. आयोजना व्यवस्थापन कार्यक्रम
७. वित्तीय साधनको उत्पादनशील उपयोगमा आधारित कार्यक्रम
८. सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यक्रम
९. आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्द्धन कार्यक्रम
१०. विप्रेषण आप्रवाह व्यवस्थापन कार्यक्रम
११. औद्योगिक प्रवर्धन तथा पूर्वाधार विकासमा लगानी कार्यक्रम
१२. पर्यटन प्रवर्धन कार्यक्रम
१३. सहकारी क्षेत्रको सुधार कार्यक्रम
१४. अनौपचारिक तथा अलेखांकित आर्थिक क्रियाकलापको औपचारिकीकरण कार्यक्रम
१५. अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन कार्यक्रम
१६. निजि तथा गैर सहकारी क्षेत्र सुदृढिकरण कार्यक्रम
१७. सार्वजनिक संस्थान सवलिकरण कार्यक्रम

Aayog Tayari

उत्पादन, उत्पादकत्व तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि

मुख्य सवाल तथा चुनौति

१. कृषिको उत्पादन, उत्पादकत्व र प्रतिस्पर्धी क्षमता अभिवृद्धि
२. अर्थतन्त्रमा उद्योग क्षेत्रको योगदान अभिवृद्धि
३. विद्युतको उत्पादन र खपत वृद्धि
४. एकीकृत पूर्वाधार निर्माण समन्वय
५. कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा पर्यटन क्षेत्रको योगदान अभिवृद्धि
६. मानव पुँजी निर्माण र उपयोग

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. कृषिको उत्पादन, उत्पादकत्व र प्रतिस्पर्धी क्षमता अभिवृद्धि
२. खाद्य प्रणाली रुपान्तरण एबम आधारभूत खाद्य वस्तुहरुमा आत्मनिर्भरता अभिवृद्धि गर्ने
३. जडिबुटी तथा काष्ठजन्य वनपैदावार तथा जडिबुटीको व्यावसायिक विकास तथा मूल्य अभिवृद्धि गर्ने
४. विद्युत उत्पादन, उपयोग र व्यापार मार्फत उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने
५. जलस्रोतको बहु आयामिक उपयोग, नदि व्यवस्थापन र स्वचालित मौसम पूर्वानुमान प्रणाली प्रवर्धन गर्ने
६. उद्योगको विकास र विस्तार मार्फत कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा यस क्षेत्रको योगदान अभिवृद्धि गर्ने
७. अन्तराष्ट्रिय व्यापारमा सन्तुलन कायम गर्ने
८. कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा पर्यटन क्षेत्रको योगदान अभिवृद्धि
९. ग्रामिण तथा शहरी क्षेत्रबिचको आवद्धता अभिवृद्धि गर्ने
१०. अध्ययन, अनुसन्धान र विकासमा जोड दिने
११. सुशासन तथा संस्थागत सुदृढिकरण गर्ने
१२. सूचना प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिने

प्रमुख कार्यक्रम

१. भूमिको सदुपयोग मार्फत कृषिको उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि कार्यक्रम
२. कृषि क्षेत्रप्रति आकर्ष अभिवृद्धि कार्यक्रम
३. उत्पादन तथा रोजगारी अभिवृद्धि गर्ने नयाँ मोडेलमा आद्जारित कार्यक्रम

AayogTayari

४. कृषिको आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण कार्यक्रम
५. समुदाय तथा निजि क्षेत्रको सहभागितामा आधारित कार्यक्रम
६. बिउ-विजनको विकास, मल तथा कृषि औजार सम्बन्धि सुनिश्चिता कार्यक्रम
७. सिँचाई सुविधा मार्फत कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि कार्यक्रम
८. पुर्व तयारी मार्फत कृषिजन्य क्षति न्यूनीकरण कार्यक्रम
९. स्वच्छ तथा पोषणयुक्त खाध प्रवर्धन कार्यक्रम
१०. समृद्धिको लागि जडिबुटीको व्यवसायीकरण कार्यक्रम
११. वनजन्य स्रोतको विवेकशील उपयोग गरी उत्पादन र रोजगारी अभिवृद्धि कार्यक्रम
१२. औद्योगिक विकास तथा लगानी प्रोत्साहन कार्यक्रम
१३. उद्योग संचालनको लागि सहज वातावरण प्रवर्द्धन कार्यक्रम
१४. घरेलु, साना तथा मझौला उद्योगहरुको विकास र पर्वर्द्धन कार्यक्रम
१५. अन्तराष्ट्रिय व्यापार प्रवर्द्धन कार्यक्रम
१६. यातायात विस्तार कार्यक्रम
१७. बजार प्रणालीको विकास तथा सुनिश्चितता कार्यक्रम
१८. जलविद्युत विकास तथा विस्तार कार्यक्रम
१९. नविकरणीय उर्जाको प्रवर्द्धन कार्यक्रम
२०. जलस्रोतको बहुआयामिक उपयोग कार्यक्रम
२१. जल तथा मौसम सेवाको आधुनिकीकरण कार्यक्रम
२२. पर्यटन क्षेत्र विकास तथा सुदृढिकरण कार्यक्रम
२३. अध्ययन, अनुसन्धान तथा क्षमता विकास कार्यक्रम
२४. सूचना प्रविधिको विकास र उपयोग

उत्पादनशील रोजगारी, मार्यादित श्रम र दिगो सामाजिक सुरक्षा

मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु

१. आन्तरिक रोजगारीका अवसर सिर्जना
२. जनसांख्यिक लाभको अधिकतम उपयोग
३. श्रम व्यवस्थापनमा सुधार
४. वैदेशिक रोजगारी व्यवस्थापन

Aayog Tayari

५. व्यावसायिक तथा सिपमुलक तालिमलाइ श्रम बजार अनुकुल हुने गरी व्यवस्थापन
६. सामाजिक सुरक्षाको वित्तीय दिगोपना सुनिश्चित गर्दै दायरा विस्तार
७. प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको प्रभावकारीता अभिवृद्धि
८. आप्रवासी कामदारबाट सिर्जित समस्याको उचित सम्बोधन
९. विदेशबाट फर्केका श्रमिकको ज्ञान, सिप, अनुभव र पुँजीलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन
१०. रोजगारी सिर्जना र व्यवस्थापनमा अन्तर-सरकारी समन्वयको प्रभावकारिता अभिवृद्धि

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. आन्तरिक रोजगारीका प्रयाप्त अवसर सिर्जना गर्ने
२. जनसांख्यिक लाभको अधिकतम उपयोग
३. प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउने
४. वैदेशिक रोजगारीका सबै चरणलाई व्यवस्थित गर्ने
५. श्रम व्यवस्थापनमा सुधार गर्ने
६. सामाजिक सुरक्षालाई प्रभावकारी बनाउने
७. विदेशमा श्रम गरी फर्केका कामदारहरुको सीप अनुभव ज्ञान र पुँजीलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा प्रयोग गर्ने
८. आप्रवासी कामदारको व्यवस्थापन गर्ने

प्रमुख कार्यक्रम

१. देशभित्रै रोजगारी वृद्धिका विशेष कार्यक्रम
२. जनशक्ति विकासका लागि व्यावसायिक तथा सीप विकास कार्यक्रम
३. वैकल्पिक रोजगारी अभिवृद्धि कार्यक्रम
४. वैदेशिक रोजगार व्यवस्थापन कार्यक्रम
५. श्रमिक गन्तव्य मुलुकमा रहेका नेपाली नियोगहरुको सुदृढिकरण कार्यक्रम
६. मर्यादित श्रम प्रवर्द्धनसम्बन्धि कार्यक्रम
७. राष्ट्र निर्माणमा युवा परिचालन कार्यक्रम
८. सामाजिक सुरक्षाको दायरा विस्तार, वृहत आबद्धता र दिगोपनासम्बन्धि कार्यक्रम
९. जीवन चक्रमा आधारित सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम

Aayog Tayari

स्वस्थ, शिक्षित र सीपयुक्त मानव पुँजी निर्माण

मुख्य सवाल तथा चुनौती

१. भौतिक पूर्वाधार, प्रविधि तथा सामग्रीको व्यवस्थापन
२. देशको विभिन्न क्षेत्रमा आवश्यक पर्ने दक्ष जनशक्तिको उत्पादन र आपूर्ति सुनिश्चितता
३. समतामूलक र समावेशी व्यवस्थापन तथा पहुँच सुनिश्चिता
४. तहगत तथा क्षेत्रगत समन्वय र नियमनको प्रभावकारिता अभिवृद्धि
५. विज्ञान तथा प्रविधिको अधिकतम प्रयोग गरी सेवा प्रदायक संस्थाहरुको प्रभावकारिता अभिवृद्धि
६. स्वास्थ्य बिमाको प्रभावकारिता अभिवृद्धि
७. मानव पुँजी निर्माणमा संलग्न सेवा प्रदायकको दक्षता अभिवृद्धि
८. महामारी र विपदलाई उचित व्यवस्थापन गर्न प्रदेशस्तरसम्म स्थायी संयन्त्रको विकास

रुपान्तरणकारी रणनीति

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या

१. आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशुल्क प्रदान गर्ने
२. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सर्वव्यापी पहुँच सुनिश्चित गर्नु
३. स्वास्थ्य बीमाप्रणालीलाई पुन : संरचना गरि सबल बनाउने
४. समग्र स्वास्थ्य प्रणालीको अत्याधुनिक र उच्चतम प्राविधिकरण गर्ने
५. गुणस्तरीय, भरपर्दो तथा एकीकृत स्वास्थ्य प्रणालीको विकास गर्ने
६. स्वास्थ्य पर्यटन प्रवर्धन गर्ने
७. बहुक्षेत्रीय र बहुपक्षीय अवधारणा अवलम्बन गर्ने
८. जनसांख्यिक लाभांशको अधिकतम उपयोग गर्ने
९. अध्ययन, अनुसन्धान तथा तथ्यमा आधारित स्वास्थ्य व्यवस्थापन प्रणालीको विकास गर्ने
१०. औषधि, औषधिजन्य सामाग्री र खोपको उत्पादनमा आत्मनिर्भर हुने
११. स्वास्थ्य क्षेत्रमा सुशासन तथा सामाजिक न्याय कायम गर्ने
१२. स्वास्थ्य प्रणालीको सुदृढिकरणका लागि लगानी अभिवृद्धि गर्ने
१३. विद्यमान संचालनमा रहेका कार्यक्रमहरु पुनः मुल्यांकन र परिमार्जन गर्ने

Aayog Tayari

शिक्षा र सिप विकास

१. नीतिगत र संस्थागत सुधारलाई निरन्तरता प्रदान गर्ने
२. भौतिक तथा अन्य शैक्षिक पूर्वाधारको व्यवस्था गर्ने
३. सबै तहको शिक्षाको पाठ्यक्रम र शैक्षिक कार्यक्रम समसामयिक र व्यवहारिक बनाउने
४. शैक्षिक प्रणालीको सुदृढिकरण गरी कार्यान्वयन गर्ने
५. राष्ट्रिय जनशक्ति विकास योजना तर्जुमा गर्ने
६. शिक्षा र सिपलाई उत्पादन र बजारसंग जोड्ने
७. गुणस्तरीय र समावेशी शिक्षाका लागि लगानी विस्तार गर्ने
८. शैक्षिक सुशासन सुनिश्चित गर्ने

विज्ञान र प्रविधि

१. नीतिगत तथा संस्थागत सुधार गर्ने
२. वैज्ञानिक अनुसन्धान, प्रविधि विकास, बौद्धिक सम्पति सिर्जना तथा नवप्रवर्तनलाई जोड दिने
३. विशेष सहुलियत प्रदान गर्ने
४. प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने

युवा तथा खेलकुद

१. राष्ट्रभाव भएको सदाचारी युवा निर्माण गर्ने
२. युवालाई अवसर प्रदान गर्दै परिचालन गर्ने
३. शारीरिक रुपले तन्दुरुस्त युवा निर्माण गर्ने

प्रमुख कार्यक्रम

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या

१. स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि कार्यक्रम
२. आधारभूत र सामुदायिक स्वास्थ्य सेवा सुदृढिकरण कार्यक्रम
३. स्वास्थ्य बिमा तथा सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षाको एकीकृत कार्यक्रम
४. स्वास्थ्य सेवा एवं प्रदायक संस्थाहरुको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रम
५. सघन स्वास्थ्य क्षेत्र मानव संसाधन प्रणाली विकास तथा संचालन कार्यक्रम
६. स्वास्थ्य क्षेत्र डिजिटाइजेसन कार्यक्रम
७. विशिष्टीकृत सेवा अस्पताल संचालन कार्यक्रम

Aayog Tayari

८. स्वास्थ्य क्षेत्र एकीकृत व्यवस्थापन सूचना प्रणाली कार्यक्रम
९. बहुक्षेत्रीय तथा बहुपक्षीय संयन्त्र मार्फत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह कार्यक्रम
१०. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम
११. किटजन्य, सर्ने तथा नसर्ने र उन्मुलनको नजिक रहेका रोगहरुको नियन्त्रण तथा रोकथाम कार्यक्रम
१२. सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम
१३. जलवायु परिवर्तन उत्थानशील स्वास्थ्य कार्यक्रम
१४. जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला सुदृढिकरण कार्यक्रम
१५. मानसिक तथा वैकल्पिक स्वास्थ्य सम्बन्धि कार्यक्रम
१६. अध्ययन अनुसन्धानमा आधारिक स्वास्थ्य तथा जनसंख्या व्यवस्थापन प्रणाली
१७. समतामूलक तथा समावेशी स्वास्थ्य कार्यक्रम
१८. सहकारी, सामुदायिक तथा निजि क्षेत्रबाट संचालित स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमको नियमन तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
१९. औषधि र औषधिजन्य सामाग्री उत्पादन तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
२०. अन्तराष्ट्रिय स्वास्थ्य पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम

शिक्षा तथा सिप विकास

१. बजारको माग अनुसार सीपयुक्त जनशक्ति उत्पादन गर्नेगरी शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि कार्यक्रम
२. मानवस्रोतको आवश्यकता प्रक्षेपण र दक्ष जनशक्ति उत्पादन कार्यक्रम
३. प्रारम्भिक बालविकास तथा शिक्षा कार्यक्रम
४. विद्यालय शिक्षा सुधार कार्यक्रम
५. कक्षा १० पछिको दुई महिने जीवन उपयोगी शिक्षा संचालन कार्यक्रम
६. उच्च शिक्षा सुधार कार्यक्रम
७. प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा कार्यक्रम
८. शैक्षिक संस्थाको भौतिक पूर्वाधार सुधार कार्यक्रम
९. सामाजिक पूर्वाधार
१०. राष्ट्रिय सिप विकास कार्यक्रम
११. विदेशी विद्यार्थीलाइ आकर्षण गर्ने कार्यक्रम
१२. विश्वविद्यालय पुनर्सरचना कार्यक्रम
१३. अपाङ्गता भएका विद्यार्थी सहयोग कार्यक्रम

Aayog Tayari

१४. विश्वविद्यालय अनुदान आयोगको संरचनागत रुपान्तरण

विज्ञान तथा प्रविधि

१. नीतिगत तथा संस्थागत सुधार
२. अनुसन्धान तथा प्रविधि विकासमा सहकारी कार्यक्रम
३. नवीनतम प्रविधि अनुसन्धान तथा उपयोग कार्यक्रम
४. सुशासन प्रवर्द्धन गर्न प्रविधिको उच्चतम प्रयोग कार्यक्रम
५. नेपालका रैथाने वस्तु र प्रविधिको विकास र संरक्षण कार्यक्रम

युवा तथा खेलकुद

१. राष्ट्र निर्माणमा युवाको भूमिका अभिवृद्धि कार्यक्रम
२. प्रारम्भिक बालविकासको चरणबाटै खेलकुद संचालन कार्यक्रम
३. शारीरिक तन्दुरुस्ती र सदाचारिताका लागि खेलकुद कार्यक्रम
४. प्रोत्साहन कार्यक्रम
५. हिमाली क्षेत्रमा खेलकुद तालिम केन्द्र कार्यक्रम
६. खेल क्षेत्रका राष्ट्रिय गौरवका आयोजना सम्पन्न गर्ने कार्यक्रम

गुणस्तरीय भौतिक पूर्वाधार विकास एवं सघन अन्तर-आबद्धता

मुख्य सवाल तथा चुनौती :

१. यातायात पूर्वाधार विकासको एकीकृत नीति तथा योजना
२. पूर्वाधारको आवश्यकता तथा क्षमताबीचको सन्तुलन
३. आयोजना व्यवस्थापन
४. यातायात व्यवस्थापन
५. सुरक्षित, नियमित, मितव्ययी र सर्वसुलभ हवाई यातायात
६. सार्वजनिक, निजि र सहकारी क्षेत्र एवम् तहगत समन्वय
७. पूर्वाधारको गुणस्तर तथा पहुँच
८. उर्जा उत्पादन, प्रसारण तथा व्यापार
९. सञ्चार तथा सूचना प्रविधि
१०. प्राकृतिक स्रोतको व्यवस्थापन

Aayog Tayari

११. खानेपानी तथा सरसफाई
१२. जलस्रोत तथा सिचाई
१३. नदि तथा जल उत्पन्न विपद व्यवस्थापन
१४. ग्रामिण वस्ती तथा शहरी विकास
१५. सामाजिक पूर्वाधार

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. पूर्वाधार नीति तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने
२. स्रोत परिचालनलाई व्यवस्थित गर्ने
३. यातायात पूर्वाधार विकास मार्फत अर्थतन्त्रमा योगदान पुर्याउने
४. पूर्वाधार आयोजना व्यवस्थापनमा सुधार गर्ने
५. प्रविधि, क्षमता विकास, अध्ययन-अनुसन्धान तथा नवप्रवर्तनमा जोड दिने
६. दिगो, उत्थानशील तथा वातावरणमैत्री पूर्वाधार निर्माण गर्ने
७. सडक तथा यातायात पूर्वाधार क्षेत्रको सुदृढिकरण गर्ने
८. विद्युत उत्पादन, प्रशारण, उपयोग र व्यापारका लागि दिगो पूर्वाधार विकास गर्ने
९. हरित उर्जाको प्रवर्द्धन गर्ने
१०. जलस्रोतको बहुउपयोग गर्ने
११. जलस्रोतको उपयोगमा नवीनतम प्रविधि तथा दिगो व्यवस्थापन गर्ने
१२. एकीकृत विपद व्यवस्थापन गर्ने
१३. फोहोर व्यवस्थापन गर्ने
१४. संचार तथा सूचना प्रविधिको अधिकतम उपयोग गर्ने
१५. सुरक्षित र उत्थानशील साइबरस्पेशको निर्माण गर्ने
१६. हुलाक सेवाको विविधिकरण र मुद्रण व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्ने
१७. निर्माण सामाग्री व्यवस्थापन गर्ने
१८. आवास तथा शहरी पूर्वाधार विकास गर्ने
१९. पूर्वाधार विकासलाई उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धिसंग अन्तआबद्धता गर्ने
२०. सिँचाई पूर्वाधारको निर्माण, विस्तार तथा स्तरोन्नति

प्रमुख कार्यक्रम

१. एकीकृत यातायात प्रणाली विकास कार्यक्रम
२. सडक पूर्वाधार मर्मत-सम्भार कार्यक्रम

Aayog Tayari

३. सार्वजनिक यातायात संचालनमा राज्यको भूमिका अभिवृद्धि कार्यक्रम
४. भौतिक पूर्वाधार सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली विकास कार्यक्रम
५. वित्तीय स्रोत व्यवस्थापन कार्यक्रम
६. खानीजन्य निर्माण सामाग्री व्यवस्थापन कार्यक्रम
७. राष्ट्रिय ध्वजावाहक सेवा विस्तार र विश्वसनीयता अभिवृद्धि कार्यक्रम
८. जलाशययुक्त आयोजना तथा अन्तरदेशीय प्रशारण लाइनका लागि लगानी परिचालन कार्यक्रम
९. जनताको जलविद्युत कार्यक्रम
१०. एकीकृत नदि बेसिनमा आधारित सिँचाई तथा जलस्रोत व्यवस्थापन कार्यक्रम
११. जलस्रोत संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
१२. सूचना प्रविधिको विकास र विस्तार कार्यक्रम
१३. डिजिटल नेपाल फ्रेमवर्क कार्यान्वयन कार्यक्रम
१४. सरकारी डाटा सुरक्षा, सुरक्षित साइबर स्पेस तथा डिजिटल प्लेटफर्म विकास कार्यक्रम
१५. विशिष्टीकृत सूचना प्रविधि सेवा, तहगत समन्वय र क्षमता विकास कार्यक्रम
१६. सुस्र्न्चार पूर्वाधार व्यवस्थापन तथा सहप्रयोग कार्यक्रम
१७. सुरक्षण मुद्रणको व्यावसायिक विकास कार्यक्रम
१८. अन्तराष्ट्रियस्तरको चलचित्र छायांकन गन्तव्यस्थलको विकास कार्यक्रम
१९. हुलाक पूर्वाधारको पुनर्संरचना एवं रुपान्तरण कार्यक्रम
२०. पुरातात्विक सम्पदाहरुको पहिचान एवं संरक्षण कार्यक्रम
२१. विकेन्द्रीकृत शहरी विकास तथा सुरक्षित शहरी सडक कार्यक्रम
२२. जल तथा पूर्वानुमान प्रणालीको वैज्ञानिकिकरण कार्यक्रम
२३. सिँचाई पूर्वाधार विकास कार्यक्रम

योजनाबद्ध, दिगो र उत्थानशील शहरीकरण तथा वस्ती विकास

मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु

१. सन्तुलित, योजनाबद्ध एवं पर्यावरणमैत्री शहरीकरण
२. अन्तर क्षेत्रगत समन्वय र शहरी सुशासन
३. श्री लगानी तथा प्रविधि
४. दिगोपना, सुरक्षा तथा विपद व्यवस्थापन

Aayog Tayari

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक शहरी प्रणालीको सुदृढिकरण गर्ने
२. दिगो, सुरक्षित र उत्पादनशील शहर तथा शहरी पूर्वाधार निर्माण गर्ने
३. लगानी व्यवस्थापन तथा प्रविधि विकास गर्ने
४. अन्तर-तह समन्वय तथा शहरी सुशासन प्रणाली विकास गर्ने

प्रमुख कार्यक्रम

१. मौलिक तथा रणनीतिक शहर विकास कार्यक्रम
२. नमुना वस्ती विकास कार्यक्रम
३. एकीकृत शहरी पूर्वाधार निर्माण र यातायात प्रणाली सुधार
४. ग्रामिण-शहर संयोजन र अन्तरआबद्धता कार्यक्रम
५. भूमिहीन तत्था अव्यवस्थित बसोबास व्यवस्थापन कार्यक्रम
६. नयाँ शहर आयोजना
७. सबै प्रदेश राजधानी र प्रमुख शहरमा स्वच्छ पिउने पानीको व्यवस्थापन
८. पानीको स्रोतहरुको संरक्षण र पुनर्भरण कार्यक्रम
९. नदिजन्य स्रोतको सरसफाई र संरक्षण कार्यक्रम
१०.एकीकृत शहरी फोहोर व्यवस्थापन कार्यक्रम
११.शहरी सुशासन, संस्थागत सुधार र कहृस्मता विकास कार्यक्रम
१२.काठमाडौं उपत्यका विकास प्राधिकरणको पुनर्संरचना कार्यक्रम
१३.शहरी वातावरण सुधार, सुरक्षा र विपद उत्थानशीलता कार्यक्रम

लैगिक समानता, सामाजिक न्याय तथा समावेशी समाज

मुख्य सवाल तथा चुनौती

१. कुरीति एवम् कुप्रथाको अन्त्य
२. सबै प्रकारका हिंसा, विभेद र शोषणको अन्त्य
३. सीमान्तकृत वर्ग समुदायको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण
४. लक्षित वर्ग तथा समुहको अर्थपूर्ण सहभागिताको सुनिश्चितता
५. महिलाको योगदानको सम्मान गर्ने संस्कृतिको विकास
६. खास क्षेत्र, वर्ग र समुदायको लागि विशेष लक्षित कार्यक्रम

Aayog Tayari

७. सामाजिक परिचालनमा तहगत एवम् क्षेत्रगत समन्वय तथा सहकारी अभिवृद्धि

८. लक्षित समूह केन्द्रित विपद उत्थानशील प्रवर्द्धन

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. लैगिक समानता एवम् सशक्तिकरण, सामाजिक न्याय तत्था समावेशीकरणलाई आन्तरिकिकरण, मूलप्रवाहीकरण र स्थानीयकरण गर्ने

२. तहगत तथा क्षेत्रगत समन्वय, सहकारी र साझेदारी प्रवर्द्धन गर्ने

३. लक्षित वर्ग समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने

४. लक्षित वर्ग तथा समुदायलाइ विशेष संरक्षण गर्ने

५. नवीनतम अवधारणा एवं प्रविधिको प्रयोग अभिवृद्धि गर्ने

६. तथ्य र प्रमाणमा आधारित निर्णय प्रणाली विकास गर्ने

७. उद्धार, राहत, पुनर्स्थापना तथा सामाजिक एकीकरण प्रभावकारी बनाउने

८. न्याय प्रणालीमा सुधार गर्ने

९. सामाजिक परिचालन तथा संस्थागत सुशासन कायम गर्ने

१०. सकारात्मक विभेदको नीति अबलम्बन गर्ने

प्रमुख कार्यक्रम

१. शासकीय प्रबन्ध तथा नीतिगत एवं कानूनी सुधार कार्यक्रम

२. अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धता तथा राष्ट्रिय कार्ययोजना कार्यान्वयन कार्यक्रम

३. लक्षित वर्ग तथा समुदायको पहिचान तथा वर्गीकरणसम्बन्धी कार्यक्रम

४. अपांग मैत्री जीवन सहजीकरण कार्यक्रम

५. लैंगिक समानता, आर्थिक सशक्तिकरण र हिंसा न्यूनीकरण कार्यक्रम

६. बाल अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम

७. लक्षित समुदाय विशेष सामाजिक विकास तथा एकीकरण कार्यक्रम

८. ज्येष्ठ नागरिक सुरक्षा र संरक्षण कार्यक्रम

९. तथ्य र प्रमाणमा आधारित सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन, मुल्यांकन प्रणाली कार्यक्रम

१०. दलित सशक्तिकरण कार्यक्रम

११. सामाजिक जागरण तथा सचेतनामूलक अभियान कार्यक्रम

१२. लक्षित वर्ग तथा समुदाय आत्मनिर्भर कार्यक्रम

१३. अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, बालबालिका, लैङ्गिकमैत्री पूर्वाधार निर्माण तथा गुणस्तरीय सहायक सामाग्री व्यवस्थापन कार्यक्रम

Aayog Tayari

१४. सामाजिक तथा गैरसरकारी संस्था परिचालन तथा संस्थागत सुशासन र सुदृढिकरण कार्यक्रम
१५. खास जाति, भाषा, संस्कृतिको संरक्षण र उपयोग प्रवर्द्धन कार्यक्रम

प्रादेशिक तथा स्थानीय अर्थतन्त्रको सुदृढिकरण र सन्तुलन विकास

मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु

१. नीतिगत स्पष्टता एवं तहगत संरचनाको क्रियाशीलता तथा स्थिरता
२. अर्थतन्त्रका सम्बाहककहरुको पहिचान र परिचालन
३. उत्पादन, उत्पादकत्व र प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि
४. सार्वजनिक खर्चको गुणस्तर र दक्षता अभिवृद्धि
५. बसाईसराइ व्यवस्थापन र जनसांख्यिक लाभको उपयोग
६. प्रदेश र स्थानीय तहको विशिष्टता र सम्भाव्यताको प्रवर्द्धन
७. समग्र विकासको मानक निर्धारण तथा तहगत अन्तर- सञ्जालको विकास
८. विकासका राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धता, सम्झौता तथा आधारभूत मान्यता कार्यान्वयन गर्न योजना, नीति तथा कार्यक्रम बीच समन्वय
९. तथ्यांक प्रणाली र अनुगमन तथा मुल्यांकन

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. दिर्घकालिन नीति तर्जुमा र प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने
२. वित्तीय संघियताको सबलीकरण गर्ने
३. प्रादेशिक तथा स्थानीय विशिष्टतामा आधारित उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्ने
४. प्रादेशिक तथा स्थानीय अर्थतन्त्रको सबलीकरण गर्ने
५. सार्वजनिक स्रोतको विनियोजन कुशलता तथा खर्चको प्रभावकारीता अभिवृद्धि गर्ने
६. प्रादेशिक सन्तुलन र समन्यायिक विकासमा जोड दिने
७. ग्रामिण-शहरी अर्थतन्त्रको अन्तर-आवद्धता प्रवर्द्धन गर्ने
८. प्रदेश र स्थानीय तहको शासकीय सुधार तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
९. तुलनात्मक लाभको क्षेत्र पहिचान र लगानीमैत्री आवावारण सिर्जना गर्ने
१०. उपलब्ध स्रोतको परिचालन तथा लगानी अभिवृद्धि गर्ने
११. दिगो विकास लक्ष्य हासिल हुनेगरी अन्तरसरकारी वित्त हस्तान्तरणको उपयोगमा सुधार गर्ने
१२. एकीकृत तथ्यांक एवं अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणालीको विकास गर्ने

Aayog Tayari

प्रमुख कार्यक्रम

१. संघियता सबलीकरण कार्यक्रम
२. प्रदेश तथा स्थानीय तहको सम्भाव्यता र विशिष्टताको नक्सांकन र प्रवर्द्धन कार्यक्रम
३. विशेष लगानी परिचालन मार्फत सन्तुलित विकास कार्यक्रम
४. नवप्रवर्तन र उद्यमशीलतामा आधारित आर्थिक विकास र साझेदारी कार्यक्रम
५. आर्थिक-सामाजिक रुपान्तरण र ग्रामिण-शहरी अन्तर आबद्धता कार्यक्रम
६. अन्तर — प्रदेश तथा अन्तर स्थानीय तह सञ्जाल विकास कार्यक्रम
७. वित्तीय संघियता प्रवर्द्धन कार्यक्रम
८. एकीकृत स्थानीय आर्थिक विकास कार्यक्रम
९. तथ्यांक प्रणाली र अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रवर्द्धन कार्यक्रम

गरिबी तथा ससमानता न्यूनीकरण र समतामूलक समाज निर्माण

मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु

१. गरिबी तथा असमानताको नक्सांकन गरी लक्षित कार्यक्रम संचालन
२. स्रोतसाधन माथिको पहुँच तथा लाभको वितरण समन्यायिक बनाउदै गरिबी तथा असमानता न्यूनीकरण
३. सिप विकास र उद्यमशीलताको माध्यमबाट रोजगारी तथा स्वरोजगारीका अवसर सिर्जना
४. सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमलाई एकीकृत र प्रभावकारी बनाउदै जोखिम न्यूनीकरण
५. शासकीय प्रणालीमा समन्यायिक सहभागिता र प्रतिनिधित्व सुनिश्चिता

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. पहिचान गरिएका गरिब घरपरिवार लक्षित विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने
२. स्रोतसाधन तथा सार्वजनिक सेवामा समतामूलक पहुँच स्थापित गरी गरिबी तथा असमानता न्यूनीकरण गर्ने
३. गुणस्तरीय शिक्षा र स्वास्थ्यको सुनिश्चितता गर्ने
४. रोजगारीका अवसरहरुको विस्तार गर्ने
५. सामाजिक सुरक्षाको दायरामा सबै नागरिकलाई आबद्ध गर्ने
६. जोखिम न्यूनीकरणका लागि बिमाको विस्तार गर्ने

Aayog Tayari

७. पहुँच, प्रतिनिधित्व तथा क्षमता विकासको माध्यमबाट शासकीय प्रणालीमा लक्षित वर्गको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने

प्रमुख कार्यक्रम

१. राज्य सुविधा परिचयपत्र वितरण कार्यक्रम
२. आर्थिक सामाजिक रुपान्तरण मार्फत समतामूलक समाज निर्माण कार्यक्रम
३. आधारभूत तथा अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवामा पहुँच कार्यक्रम
४. सामाजिक सुरक्षाको माध्यमबाट गरिबी निवारण कार्यक्रम
५. उत्पादन र रोजगार केन्द्रित कार्यक्रम
६. गरिबी न्यूनीकरण र समावेशिताको लागि पूर्वाधार तथा प्रविधिको उपयोग कार्यक्रम
७. सशक्तिकरण तथा क्षमता विकास कार्यक्रम
८. शासकीय सुधार कार्यक्रम

प्रभावकारी सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन तथा पुँजीगत खर्च क्षमता अभिवृद्धि

मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु

१. आयातमा आधारित राजश्व संरचना
२. सार्वजनिक खर्च दक्षता अभिवृद्धि
३. अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन
४. आयोजना व्यवस्थापन
५. अन्तराष्ट्रिय वित्त परिचालन
६. सार्वजनिक ऋणको दिगोपना
७. समन्वय तथा अन्तर-आबद्धता
८. सार्वजनिक वित्तको कार्यकुशलता र व्यावसायिक अभिवृद्धि
९. नातिजामुलक अनुगमन तथा मुल्यांकन

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. राजश्वको दायरा विस्तार गर्ने
२. राजश्व प्रशासनको सुदृढिकरण गर्ने
३. विनियोजन कुशलता र खर्च प्रभावकारीता अभिवृद्धि गर्ने
४. पुँजीगत खर्च क्षमता अभिवृद्धिका लागि आयोजना सुशासन कायम गर्ने

Aayog Tayari

५. अन्तराष्ट्रिय वित्त उपयोग क्षमता अभिवृद्धि र नयाँ उपकरणको परिचालन गर्ने
६. सार्वजनिक ऋणको उत्पादनमूलक उपयोग गर्ने
७. सबल र उत्तरदायी वित्त व्यवस्थापनको प्रवर्द्धन गर्ने
८. अन्तरसरकारी वित्तको प्रभावकारीता अभिवृद्धि गर्ने
९. आयोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि कार्यसम्पादन सम्झौता गर्ने
१०. सार्वजनिक-निजि साझेदारीका आयोजनालाई प्रधमिकता दिने
११. नतिजामुलक अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणालीको विकास गर्ने

प्रमुख कार्यक्रम

१. राजश्व प्रणालीको सुदृढिकरण कार्यक्रम
२. वित्तीय स्रोत परिचालनमा सुधार कार्यक्रम
३. वित्तीय हस्तान्तरण — वित्तीय कार्यकुशलता अभिवृद्धि कार्यक्रम
४. प्राकृतिक स्रोत मार्फत वित्तीय स्रोत परिचालन कार्यक्रम
५. अनौपचारिक आर्थिक क्रियाकलापको औपचारिकिकरण कार्यक्रम
६. उत्तरदायी सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन कार्यक्रम
७. आयोजना व्यवस्थापन सबलीकरण र पुँजीगत खर्च क्षमता वृद्धि कार्यक्रम
८. निर्माण व्यवसायीको क्षमता र कार्यकुशलता अभिवृद्धि कार्यक्रम
९. सार्वजनिक कोषहरुको एकीकरण र स्रोतको विस्तार कार्यक्रम
१०. परियोजना विशेष विकास ऋणपत्र निष्कासन कार्यक्रम
११. देशलाई आकर्षक लगानी गन्तव्य रुपमा पर्वर्द्धन कार्यक्रम
१२. कृत्रिम बौद्धिकता प्रवर्द्धन कार्यक्रम
१३. अन्तराष्ट्रिय वित्त परिचालनको प्रभावकारीता अभिवृद्धि कार्यक्रम
१४. नतिजामूलक अनुगमन तथा मुल्यांकन र दिगोपना कार्यक्रम

शासकीय सुधार तथा सुशासन प्रवर्द्धन

मुख्य सवाल तथा चुनौती

१. राष्ट्रिय सुरक्षा र राष्ट्रिय एकता
२. शासकीय सुधार एवम् सुशासनका लागि नीतिगत तथा कानूनी प्रबन्ध
३. विद्युतीय सुशासनको संस्थागत विकास

AayogTayari

४. वित्तीय सुशासनको प्रत्याभूति
५. राजनीतिक दलको आर्थिक पारदर्शिता, प्रविधिमैत्री तथा मितव्ययी निर्वाचन प्रणाली
६. प्रशासनिक तथा न्यायिक क्षेत्रमा नैतिकता, सदाचारिता र निष्ठाको प्रवर्द्धन
७. प्रशासनिक संघियताको संस्थागत विकास
८. शासनका बहुपात्रहरुको भूमिकामा सबलीकरण
९. विकास व्यवस्थापनमा सुशासन

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. राष्ट्रिय सुरक्षा र राष्ट्रिय एकता अभिवृद्धि गर्ने
२. सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सुधार गर्ने
३. कानूनी शासनको प्रत्याभूति गर्ने
४. तथ्यांक प्रणालीको सुदृढिकरण गर्ने
५. राजनीतिक दलको आर्थिक कारोबारको पारदर्शिता र निर्वाचन व्यवस्थापन प्रक्रियामा सुधार
६. वित्तीय तथा प्रशासनिक सुशासन प्रवर्द्धन गर्ने
७. न्याय प्रणालीमा सुधार गर्ने
८. नैतिकता तथा सदाचारिताको प्रवर्द्धन गर्ने
९. समतामूलक समावेशीकरणको विकास गर्ने
१०. नतिजामुलक अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणालीको विकास गर्ने
११. योजना तर्जुमालाई प्रभावकारी बनाउने
१२. मानव अधिकारको सम्बर्द्धन गर्ने
१३. नियमनको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने
१४. विद्युतीय सुशासन मार्फत शासकीय रुपान्तरण गर्ने

प्रमुख कार्यक्रम

१. राष्ट्रिय सुरक्षा र राष्ट्रिय एकता सुदृढिकरण कार्यक्रम
२. सार्वजनिक सेवा प्रवाहको गुणस्तर अभिवृद्धि कार्यक्रम
३. कानूनी शासन प्रत्याभूत कार्यक्रम
४. एकीकृत राष्ट्रिय तथायंक प्रणालीको विकास र सुदृढिकरण कार्यक्रम
५. निर्वाचन व्यवस्थापन प्रक्रियामा सुधार कार्यक्रम
६. वित्तीय एवं प्रशासनिक सुशासन प्रवर्द्धन कार्यक्रम
७. न्यायिक प्रशासन प्रणालीमा सुदृढिकरण कार्यक्रम

Aayog Tayari

८. नैतिकता तथा सदाचारिता प्रवर्द्धन कार्यक्रम
९. समतामूलक समावेशीकरण कार्यक्रम
१०. नतिजामुलक अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणाली विकास कार्यक्रम
११. आयोजना व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम
१२. मानव अधिकार प्रवर्द्धन कार्यक्रम
१३. प्रभावकारी नियमन कार्यक्रम
१४. सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सेवाग्राहीमैत्री प्रणालीको विकास र कार्यान्वयन
१५. सिमा क्षेत्रको अभिलेखीकरण र नियमनको प्रभावकारी व्यवस्था
१६. सहकारी क्षेत्रको सवलिकरण कार्यक्रम

जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन र हरित अर्थतन्त्र

मुख्य सवाल तथा चुनौतिहरु :

१. नीतिगत समस्याहरुको सम्बोधन र संस्थागत व्यवस्था तथा क्षमता सुधार
२. जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनीकरण तथा अनुकुलनता पर्वर्द्धन
३. नेपालका जलवायु परिवर्तनका मुद्धाहरुको अन्तराष्ट्रियकरण
४. जलवायु परिवर्तनका मुद्धाहरुको स्थानीयकरण
५. प्रदुषण नियन्त्रणको प्रभावकारिता अभिवृद्धि
६. जैविक विविधता र पारिस्थितिक प्रणालीको दिगो व्यवस्थापन
७. वनको दिगो व्यवस्थापन
८. हरित अर्थतन्त्रको विकास

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. जलवायु उत्थानशीलता र समावेशी विकास गर्ने
२. नेपालका जलवायु परिवर्तनका मुद्धाहरुको अन्तराष्ट्रियकरण गर्ने
३. स्वास्थ समाजको लागि प्रदुषण नियन्त्रण गर्ने
४. वातावारणीय सेवा तथा हरित विकासको लागि दिगो वन व्यवस्थापन गर्ने
५. पारिस्थितिक प्रणालीको लागि जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने
६. तुलनात्मक लाभमा आधारित हरित अर्थतन्त्रको प्रवर्द्धन गर्ने
७. हरित उत्थानशील र समाबेशी विकासको लागि जलवायु वित्त परिचालन गर्ने

Aayog Tayari

८. वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनका सवालहरुको मूलप्रवाहीकरण र स्थानीयकरण गर्ने
९. अध्ययन अनुसन्धानमा प्राथमिकता दिने
१०. नीतिगत सुधार तथा संस्थागत क्षमता विस्तार गर्ने

प्रमुख कार्यक्रम

१. हरित अर्थतन्त्र प्रवर्द्धन कार्यक्रम
२. वनको दिगो व्यवस्थापन तथा व्यावसायिक उपयोग कार्यक्रम
३. जैविक विविधताको दिगो संरक्षण कार्यक्रम
४. स्वस्थ समाजको लागि प्रदुषण नियन्त्रण कार्यक्रम
५. जलवायु जोखिम र हानि नोक्सानी न्यूनीकरण कार्यक्रम
६. स्थानीय अनुकुलनता कार्यक्रम
७. अन्तराष्ट्रिय जलवायु वित्तमा पहुँच अभिवृद्धि कार्यक्रम
८. अध्ययन अनुसन्धान र अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणाली सुदृढिकरण कार्यक्रम
९. नीतिगत सुधार तथा संस्थागत क्षमता विस्तार कार्यक्रम

अतिकम विकसित मुलुकबाट सहज स्तरोन्नति तथा दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयन

तालिका १४.१: विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नतिसम्बन्धी तोकिएको सीमा र नेपालको प्रगति अवस्था

सूचकहरू	सन् २०१५		सन् २०१८		सन् २०२१		सन् २०२४	
	सीमा	प्रगति	सीमा	प्रगति	सीमा	प्रगति	सीमा	प्रगति
प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (GNI US $)	घटीमा १२४८	६५९	घटीमा १२३०	७४५	घटीमा १२२२	१०२७	घटीमा १३०६	१३००
मानव सम्पत्ति सूचकाङ्क (HAI)	घटीमा ६६	६८.७	घटीमा ६६	७१.२	घटीमा ६६	७४.९	घटीमा ६६	७६.३
आर्थिक जोखिम सूचकाङ्क (EVI)	बढीमा ३२	२६.८	बढीमा ३२	२८.४	बढीमा ३२	२४.७	बढीमा ३२	२९.७

स्रोत: संयुक्त राष्ट्रसङ्घ।

मुख्य सवाल तथा चुनौतीहरु :

१. प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय वृद्धि
२. समष्टिगत र क्षेत्रगत नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन
३. अन्तराष्ट्रिय व्यापारमा पर्ने असर न्यूनीकरण
४. विकास र सेवा प्रवाहको वित्तीय स्रोतमा प्रभाव व्यवस्थापन
५. रोजगारीका अवसरको सिर्जना
६. स्रोतको उपलब्धता
७. दिगो विकास लक्ष्यको स्थानीयकरण गरी मूलप्रवाहीकरण
८. दिगो विकास लक्ष्यका लागि सहकार्य र साखेदारी अभिवृद्धि
९. दिगो विकास लक्ष्यको लागि आवश्यक तथ्यांकको उत्पादन र प्रगति अनुगमन

रुपान्तरणकारी रणनीति

१. सहज र दिगो स्तरोन्नति सम्बद्ध नीतिहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने
२. प्रतिव्यक्ति राष्ट्रिय आय अभिवृद्धि गर्ने
३. समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिरता कायम गर्ने
४. निर्यातयोग्य वस्तु तथा सेवाको प्रतिष्पर्धी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
५. स्तरोन्नति केन्द्रित व्यापार वार्ता तथा सम्झौता गर्ने
६. सेवा व्यापार प्रवर्धन गर्ने
७. बौद्धिक सम्पत्ति संरक्षण गर्ने
८. विकास सहायताको कुशल परिचालन गर्ने
९. सामाजी समावेशीकरण र एकीकरण गर्ने
१०. स्रोत को पहिचान र परिचालन गर्ने
११. साझेदारी र समन्वय अभिवृद्धि गर्ने
१२. नियमित अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने

प्रमुख कार्यक्रमहरु :

१. सिपयुक्त श्रम उत्पादन कार्यक्रम
२. लगानी पर्वर्द्धन कार्यक्रम
३. निर्यात अभिवृद्धि कार्यक्रम
४. निर्यात गन्तव्य देशहरुको विविधिकरण कार्यक्रम
५. उत्पादन तथा उत्पादकत्व क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम

Aayog Tayari

६. बजार पहुँच र औद्योगिकरण विकास कार्यक्रम
७. निजि क्षेत्र प्रवर्धन कार्यक्रम
८. छुट सुविधा निरन्तरताको लागि पहल तथा वार्ता कार्यक्रम
९. मूल्य शृंखला विकास र गुणस्तर परीक्षण कार्यक्रम
१०. दिगो विकास लक्ष्यको स्थानीयकरण
११. समन्वय र साझेदारी कार्यक्रम
१२. स्रोतको दिगो व्यवस्थापन
१३. लक्षित कार्यक्रमहरु

थप अध्ययन सामग्रीहरु :

(Click to download)

१. १६ औं योजना (पूर्ण फाइल)
२. पछिल्लो बजेट र आर्थिक सर्वेक्षणका तथ्यांक
३. पछिल्लो राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय समसामयिक
४. आयोग तयारी मोबाइल एप्लिकेसन (एन्ड्रोइड)

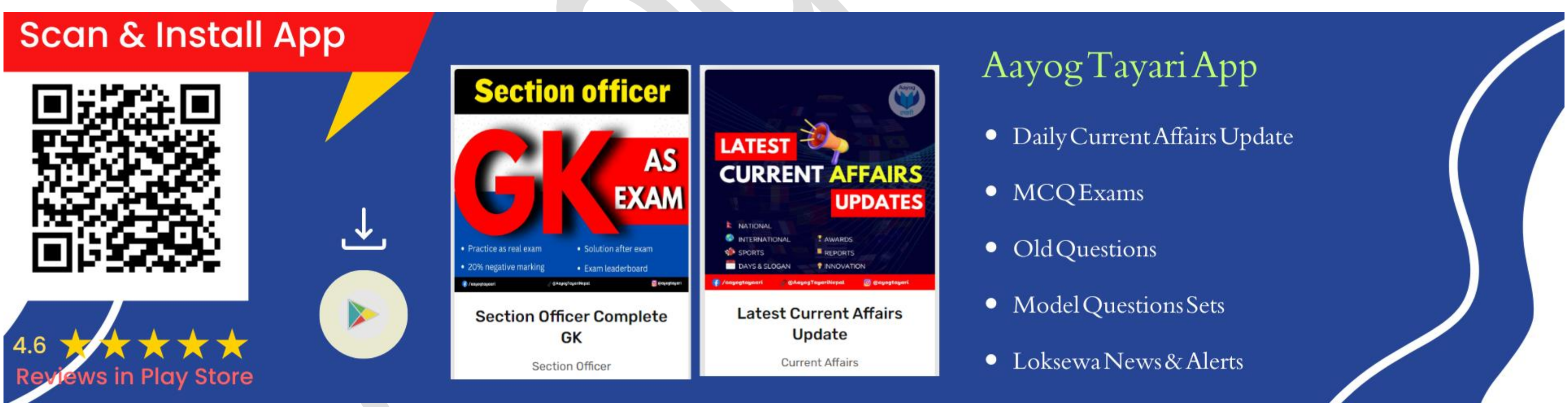

Aayog Tayari